

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל צה יבלחט"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

י"א מ"י פ"א מהלכות
טומאה אולתן ה"ל ב
ומי"ב הלכה ה'
ב מ"י מ"י פ"א מהלכות
גולה ואפדה הלכה י
סגמ עשין עד טו"ש"ע ח"מ
כ"ג ר"ט סוף ז'
כ"ד ז' ד"מ ע"ג מ"ג
גולה ואפדה הל' ו'
סגמ ש"ט טו"ש"ע ח"מ כ"י
ד"ט סוף ז'
כ"ה ה"מ ש"ט הל' ט סגמ
ש"ט טו"ש"ע ח"מ כ"י
כ"ז סוף ז'
כ"ח ז' ה"מ ש"ט הל' ט סגמ
י"ג הל' ט סגמ ש"ט
טו"ש"ע ח"מ כ"י ו' ס'י
כ"ט סוף ז'

(א) קדושין נ"ג: (ב) קמ"ג
(ג) קדושין נ"ג: (ד) קמ"ג
קמ"ג פ"ג סנהדרין ס"א.
(ה) פסחים ס"א: (ו) ע"ג
כ"א ע"ב.

הנהרות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה רב
מחבר וכו' שם בו סימן:
(ו) תוס' ד"ה אסורה
וכי' דלא ידע דמיאש ב'ן:

הנהרות הגב"א

[א] גב' דאיבא כ"י
נ"ג ממחמ ממקומה.
רמב"ם מ"ש"כ שאר
פירות. מ"מ: [ב] תוס'
ד"ה כרכתא כ"י. נ"ג
אלה המצוה"ס כמ"ג א"ס
אשר יקוף כ"י ש"י
גילה דעמו שלא ממל':

גליון הש"ס

גמ' בי"ע"ג ק"ג"ם. ע"ן
שמן דף קנה ע"א חוס'
ד"ה ואלמלא: ש"פ יתמו
ד"א בני מחילה. ע"ן
ד"ג דף קמג ע"ג חוס'
ד"ה וחס: תוס' ד"ה א'
ד"ה"ב בו א"ך קשה.
ע"ן תסנה רש"י ח"ד
סימן ר"ע:

תורה אור השלם

(א) [ב] תעשה לחברו
[ג] תעשה לשמלתו
[ד] תעשה לכל אבדת
אחיד אשר תאבד
מקומו ומצאתה לא
תובל להתעלם:
(דברים כ"ב, ג')

ליקוטי רש"י

התם כדבר פסא וכו'.
לדמחמ קריה מנשה
לכמי כי יתן והיינו
בדים וזע"ג למחשה
עלמל הוא דלפלו נעלו
ממלא ומחל ליה הו'
הכסר ומקרי בו יתן
[קדושין ט"ו]: כ"א.
קמ"ג ע"ג ט"ג.

איסורא

דומיא דהתירא. מה שממיר אסורה ממנו ומכל אדם
ע"כ לא אילטריך קרא צדע ומיאש דהא אפילו
במלוין אלל כל אדם מותרת צדע אלל לא אילטריך אלל כי לא ידע
ואע"ג דלכי ידע לא^ב מיאש אפי' אסורה מכל אדם ה"י אסורה דהיינו
מנזיה אלל כל אדם דאסור כה"ג
ללא (ג) דיעין דמיאש ב'ן יש צ סימן
דמיאש קודם דלמח לידה דשריה
רמננה: **מאחר** דאיתיה רבא
ב"י בשלמא לרבנא אע"ג דלוחס
סתחמ האילן או בסמוך לאילן אסיירי
דחוזמו מוכיח עליו^ג אלל ממיר שהרוח
מוליך ברוק דלא שייך חוזמו מוכיח
עליו אע"פ שעלם סצירן שיפלו
סתח האילן מ"מ אס הו יודעין שהרוח
מוליך ממתוך^ד הו ממיאש אלל
לאפי' הא הו יקוש' שפלו סתח האילן
שעלם סצירן שיפלו סתח האילן
ולא יקחוס עוצרי דרכים משוס
דחוזמו מוכיח עליו ומשני דלפלו
אוקן סתח האילן שכו אפילו לאפי'
באתר^ה דשכיחי שקלים ורמשים
דמיאש ו"ל דעצדי דנתמי כמו
תלמי^ו דל"כ הו אסורים לאפי' דהו
יאוש שלא מדעת דלמי סוצר שיפלו
כיון דלא עבדי דנתמי כמו זמיס
ומרוזים דאסור כיון דלא עבדי
דנתמי: **דלאו** בני מחילה נינהו
מאי. בשלמא לרבנא כיון דלכי גדלי
מיאש השתח נמי מיקרי יאוש:
תיובתא דרבא. רבא ידע ספיר
הן צרייתא דלמיאש דלמיאש
קמ"ג לעיל (דף כ"ג): דקאמר צונו
של סי כ"ע לא פליגי דשרי כדענין
למימר לקמן אלל דלא דייק אסורה
דומיא דהתירא:

רבינו הנגאל

פ"י סימן העשיר לידרס.
כגון קשיות כריכות
ובניצא כהן שאם ידורס
יתרו הקשרים ובשל
הסימן וקנין סימן העשיר
לידרס רבה אמר לא הו'
סימן דמיאש כיון דבר שאין
בו סימן ורבה אמר הו'
סימן ואקשי' עליה
דרבא ממתי' דקנין
כריכות ברשות הרבים
הו' אלו שלו ברשות
החיד נשל ומכרו מא
לא דאית בהו סימן
העשיר לידרס וברשות
הרבים דשכיחי ורבים
דדורס עליה ובשל מיאש
ליפך הו' אלו שלו אבל
ברשות החיד דלא
מידורס חייב להכריז
אלמא סימן העשיר לידרס
לא הו' סימן דדחי רבא
לא מתני' בדליכא בהו
סימן כלל וברשות החיד
אמאי מכרו מכרו מקום
שדמקום הוא הסימן
ורבה אמר מקום לא הו'
סימן. פ"י מנישתפי.
מתגלגלין ברגלי בני אדם.
פ"י כיון דקריה לא
מנישתפי. כיון שהו'
כבדים אינן מתגלגלין
ברגלי בני אדם.

הנהרות וציונים

[א] כתיב מילתא השתא
דלמחמ קריה (ובקצת
כתיב יליחא מ"שעמא
מ"א ע"י שאני הוסי'):
[ב] כתיב הא כיצד יתן
דומיא דיתן מה יתן
דניחא ליה אף יתן
דניחא ליה. (וגי'
דניחא ליה' הוא גם
בריש"א ובגמ' קידושין,
ובקצת כתיב הגי'
ד"ד"ע"ג וניחא ליה
וכי' בלקיטין' וכתב
בדק"ס דבראי תרווייהו
ביעול ותי' רש"י):
[ג] ו"ל ה' ששטין
וכי' בלקיטין' (גליון):
[ד] כתיב שאבדה ממנו
וב"כ אדם, וכי' ברי"ח
(הנדרס לעיל כא ע"ב)
וברא"ש ובבה"א ובתוס'
בבבזא א דיה שטף.
(ובבה"א גורס כאן לעיל
שאבדה ממנו וכו'):
[ה] כתיב אמר רבה אנפ"ס
שיש בהן סימן וכו'
רבא אמר לא שנו אלל
שאין בהן סימן אבל
יש בהן סימן ליהוב'
להכריז וכו' נכון ליהוב'
דקאי אכריכות דנתמי
(דק"ס). ועי' בשמ"ק
בשם הרשב"ש, ועי' שם
בביאר הגי' שלפנינו:
[ו] כתיב בהו"י חייב
להכריז (וכן בכל
הסוגיא עד כג ע"א),
וכי' ישר דמש"כ
בר"ה הוא מתני' דלקמן
ואלו חייב להכריז וכו'
(דק"ס). ועי' בחי'
המיוחסים לרשב"א:

רבינו הנגאל

פ"י סימן העשיר לידרס.
כגון קשיות כריכות
ובניצא כהן שאם ידורס
יתרו הקשרים ובשל
הסימן וקנין סימן העשיר
לידרס רבה אמר לא הו'
סימן דמיאש כיון דבר שאין
בו סימן ורבה אמר הו'
סימן ואקשי' עליה
דרבא ממתי' דקנין
כריכות ברשות הרבים
הו' אלו שלו ברשות
החיד נשל ומכרו מא
לא דאית בהו סימן
העשיר לידרס וברשות
הרבים דשכיחי ורבים
דדורס עליה ובשל מיאש
ליפך הו' אלו שלו אבל
ברשות החיד דלא
מידורס חייב להכריז
אלמא סימן העשיר לידרס
לא הו' סימן דדחי רבא
לא מתני' בדליכא בהו
סימן כלל וברשות החיד
אמאי מכרו מכרו מקום
שדמקום הוא הסימן
ורבה אמר מקום לא הו'
סימן. פ"י מנישתפי.
מתגלגלין ברגלי בני אדם.
פ"י כיון דקריה לא
מנישתפי. כיון שהו'
כבדים אינן מתגלגלין
ברגלי בני אדם.

אינן בני יותן. ולא אמרינן כיון דהשתח נחמא מהני הו' דלמח
למעיקרא ומיהו הכסר וקשיא לרבנא: בתיב כי יתן. ולא כתיב כי
יותן: ד"ע. שידע צנתייה והוכשר צנינו ועודוהו הטל עליהן
עדיו הן צנתינו: ממונו. קרא

אינן בני יותן טעמא מאי לאו משום דלא
אמרינן כיון דאוגלא מילתא דהשתח נחמא
ליה מעיקרא נמי נחמא ליה שאני התם
דכתיב כי יתן עד שיתן אי הכי רישא
נמי התם^ב כדרכ פפא רב פפא רמי כתיב
כי יתן וקרינן כי יותן הא כיצד בעינן כי
יותן דומיא דכי יתן^א מה יתן לדעת אף כי
יותן נמי לדעת^ב ת"ש^ג דא"ר יוחנן משום
רבי ישמעאל^ד בן יהוודק^ה זמנין לאבדה
ששטפה נהר שהיא מותרת דכתיב^ו וכן
תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן
תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו
ומצאתה מי שאבודה היינו ומצויה אצל כל
אדם יצאתה זו שאבודה ממנו ואינה מצויה
אצל כל^ז אדם ואיסורא דומיא דהיתירא
מה היתירא בין דאית בה סימן ובין דלית
בה סימן שרא אף איסורא בין דאית בה
סימן ובין דלית בה סימן אסורה תיובתא
דרבא תיובתא^ח והלכתא כוותיה דאבי^ט

אינן בני יותן טעמא מאי לאו משום דלא
אמרינן כיון דאוגלא מילתא דהשתח נחמא
ליה מעיקרא נמי נחמא ליה שאני התם
דכתיב כי יתן עד שיתן אי הכי רישא
נמי התם^ב כדרכ פפא רב פפא רמי כתיב
כי יתן וקרינן כי יותן הא כיצד בעינן כי
יותן דומיא דכי יתן^א מה יתן לדעת אף כי
יותן נמי לדעת^ב ת"ש^ג דא"ר יוחנן משום
רבי ישמעאל^ד בן יהוודק^ה זמנין לאבדה
ששטפה נהר שהיא מותרת דכתיב^ו וכן
תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן
תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו
ומצאתה מי שאבודה היינו ומצויה אצל כל
אדם יצאתה זו שאבודה ממנו ואינה מצויה
אצל כל^ז אדם ואיסורא דומיא דהיתירא
מה היתירא בין דאית בה סימן ובין דלית
בה סימן שרא אף איסורא בין דאית בה
סימן ובין דלית בה סימן אסורה תיובתא
דרבא תיובתא^ח והלכתא כוותיה דאבי^ט

ביע"ל קג"ם א"ל רב אחא בריה דרבא לרב
אשי וכי מאחר דאיתותב רבא הני חמרי
דויקא היכי אכלינן להו אמר ליה זביון
ואי דאיבא שקצים ורמשים דקא אכלי להו
מעיקרא יאוש' מיאש מנייהו^י יתמי דלאו
בני מחילה נינהו מאי אמר ליה באגא
בארעא דיתמי לא מחוקינן מוחזק ועומד
מאי כרכתא מאי אמר ליה ד'אסורין: כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו: אמר רבה ואפילו
ברבר שיש בו^י סימן אלמא קסבר רבה סימן
העשוי לידרס לא הו' סימן רבא אמר לא
שנו אלא ברבר שאין בו סימן אבל ברבר
שיש בו סימן חייב להכריז אלמא קסבר
רבא סימן העשוי לידרס הו' סימן ואיכא
דמתני' דהא שמעתא באנפי נפשה סימן
העשוי לידרס רבה אמר לא הו' סימן ורבא
אמר ד'הו' סימן תנן כריכות ברה"ר הרי אלו
שלו ברה"ר ונטל ומכרו^י ה"ד אי דלית
בהו סימן ברה"י מאי מכרו אלא לאו
דאית בהו סימן וקתני ברה"ר הרי אלו
שלו אלמא סימן העשוי לידרס לא הו'
סימן תיובתא דרבא אמר לך רבא לעולם
דלית בהו סימן ודקא אמרת ברה"י מאי
מכרו מכרו מקום ורבה אמר מקום לא
הו' סימן דאיתמר מקום רבה אמר לא הו'
סימן ורבא אמר 'הו' סימן ת"ש כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י ונטל ומכרו
והאלומוות בין ברה"ר ובין ברה"י ונטל ומכרו
רבה היכי מתרין לה ורבא היכי מתרין לה
רבה מתרין לטעמיה בסיון ורבא מתרין
לטעמיה במקום רבה מתרין לטעמיה בסיון
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

רבה אמר לא הו' סימן ורבא אמר לא הו'
סימן ורבא אמר 'הו' סימן ת"ש כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י ונטל ומכרו
והאלומוות בין ברה"ר ובין ברה"י ונטל ומכרו
רבה היכי מתרין לה ורבא היכי מתרין לה
רבה מתרין לטעמיה בסיון ורבא מתרין
לטעמיה במקום רבה מתרין לטעמיה בסיון
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

רבה אמר לא הו' סימן ורבא אמר לא הו'
סימן ורבא אמר 'הו' סימן ת"ש כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י ונטל ומכרו
והאלומוות בין ברה"ר ובין ברה"י ונטל ומכרו
רבה היכי מתרין לה ורבא היכי מתרין לה
רבה מתרין לטעמיה בסיון ורבא מתרין
לטעמיה במקום רבה מתרין לטעמיה בסיון
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

רבה אמר לא הו' סימן ורבא אמר לא הו'
סימן ורבא אמר 'הו' סימן ת"ש כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י ונטל ומכרו
והאלומוות בין ברה"ר ובין ברה"י ונטל ומכרו
רבה היכי מתרין לה ורבא היכי מתרין לה
רבה מתרין לטעמיה בסיון ורבא מתרין
לטעמיה במקום רבה מתרין לטעמיה בסיון
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

רבה אמר לא הו' סימן ורבא אמר לא הו'
סימן ורבא אמר 'הו' סימן ת"ש כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י ונטל ומכרו
והאלומוות בין ברה"ר ובין ברה"י ונטל ומכרו
רבה היכי מתרין לה ורבא היכי מתרין לה
רבה מתרין לטעמיה בסיון ורבא מתרין
לטעמיה במקום רבה מתרין לטעמיה בסיון
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

רבה אמר לא הו' סימן ורבא אמר לא הו'
סימן ורבא אמר 'הו' סימן ת"ש כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י ונטל ומכרו
והאלומוות בין ברה"ר ובין ברה"י ונטל ומכרו
רבה היכי מתרין לה ורבא היכי מתרין לה
רבה מתרין לטעמיה בסיון ורבא מתרין
לטעמיה במקום רבה מתרין לטעמיה בסיון
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

רבה אמר לא הו' סימן ורבא אמר לא הו'
סימן ורבא אמר 'הו' סימן ת"ש כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י ונטל ומכרו
והאלומוות בין ברה"ר ובין ברה"י ונטל ומכרו
רבה היכי מתרין לה ורבא היכי מתרין לה
רבה מתרין לטעמיה בסיון ורבא מתרין
לטעמיה במקום רבה מתרין לטעמיה בסיון
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

רבה אמר לא הו' סימן ורבא אמר לא הו'
סימן ורבא אמר 'הו' סימן ת"ש כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י ונטל ומכרו
והאלומוות בין ברה"ר ובין ברה"י ונטל ומכרו
רבה היכי מתרין לה ורבא היכי מתרין לה
רבה מתרין לטעמיה בסיון ורבא מתרין
לטעמיה במקום רבה מתרין לטעמיה בסיון
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

רבה אמר לא הו' סימן ורבא אמר לא הו'
סימן ורבא אמר 'הו' סימן ת"ש כריכות
ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י ונטל ומכרו
והאלומוות בין ברה"ר ובין ברה"י ונטל ומכרו
רבה היכי מתרין לה ורבא היכי מתרין לה
רבה מתרין לטעמיה בסיון ורבא מתרין
לטעמיה במקום רבה מתרין לטעמיה בסיון
כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום

הורפס מאתר אוצר החכמה

(א) [עליון דף סד:]
(ב) [לעיל כח:] (ג) [למזן
כה:] (ד) [לעיל כב:]
(ה) [למזן כד:] (ו) [בין
מו:] (ז) כב ע"ב.

הגהות הב"ה

(א) תוס' ד"ה והא למה
וכו' גבי ניפול הנמלא
אלמא כל היכא ש'
(ב) ד"ה סימן וכו' כיון
שניכר בחזק וכו' דמי:

ליקוטי רש"י

כברות ש"ל נחתום
הרי אלו ש"ל וכו'. כל
כברות הנמממן ש"ל אל
כברות של בעל הבית ש'
סוף סימן [לעיל כא:]
רפתא. סוף [עין סהרין
קב:] עינא. של דמלא
[לעיל כא:].

הגהות וצינונים

(א) כתי' והא איכא גוים
דלא איכפת להו גוים
חייו לכשפים, וכו' ג'
תוס' [ועי' תחת
מנוח:] (ב) ראשונים
וכתי' י"ח: (ג) כתי'
מתפללת, שמפללת:
(ד) ה"א (הש"ל):
(ה) יש להוסיף מעבירין
(בא"ח, וכו' בכת"י):
(ו) דנכריים, מהרי"ם
(גליין), וכו' [הדיו"ט]
בכת"י ובדפוס: (ז) כתי'
דאפי"ו: (ח) א"א,
מהר"ל (גליין):

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

כג.

עין משפט
נר מצוה

כה א מיי' פ"ד מ"ג
גולה ופדיה הל' ג'
סוף עין על טו"ע ח"מ
פי' רב טעין ה':
כז ב מיי' שס פ"ד הל' ח'
סוף שס טו"ע שס
סעף ט:

במדרסא. וסימן העשוי לדרס הוא: דמינשתפא. מתגלגל^א כרגלי
אדם וצממה ואניה נמנממת במקום שנפלה תחילה: דיקורי.
כצילות: **הא ש"ל בעל הבית הייב להבריו. ואע"ג דנחילא תני
לה צממתינן^ב אידי דנקט לאותביה מרישא כריכות ברשות הרבים**

לדחויי מינה לרצא נקט נמי לאותביה

לרצא מדוקי' דרישא: אין מעבירין

ע"ל האוכלין. המנול אוכלין כדכ

אין רשאי לעצור עליהם ולהניחם

שם הלכך לא נדרסו שמי שמלאן

ראשון הגביהן: אין מעבירין ע"ל

האוכלין. ללא לשון דריסה הוא אלא

כמו אין מעבירין על המנול (ע"מ)

דף ג.א): חישי' לכשפים. סוברים

שממנת כשפים והנחו לשם כלי

להכשיל הדורסים עליהן והיה נמי דאין

מגביהן אותם מיהו לא דרסי עליהן

משום כשפים: י"מא כתנאי. פלוגתא

לרצא ורצא: הבא מאי"ו. הלאו

לצא מאליו כגון חרס פעמים שופל

צניגול: הוי סימן. דלמרינן לשם

סימן נתנו שם ולא נפל מאליו ודבר

שיש בו סימן הוא ואפילו הכי פליגי

רבנן ואמרי הרי אלו ש"ל משום

דקסברי מעבירין על האוכלין והוה

ליה סימן העשוי לדרס: ^ז ור"י סבר

הוי סימן. ואע"פ שזה עשוי לדרס

נמי הוי סימן: ומעבירין ע"ל האוכלין.

ואפילו הכי כברות של בעל הבית

חייב להכריז דסימן העשוי לדרס הוי

סימן ועיגול היינו טעמא דסימן

הנא מאליו ללא סימן הוא ור"י

סבר הוי סימן: ורבה אמר ד"ך כו'.
והנא היינו טעמא דר"י משום דאין

מעבירין על האוכלין ות"ק הכי נמי

אית ליה אין מעבירין ומשום הכי

כברות של בעל הבית חייב להכריז

וטעמייהו צניגול משום דסימן הנא

מאליו הוא ור"י סבר הוי סימן:

איכא דאמרי סברוה כו'. וכי אמתר

לימא כתנאי אלא מעבירין על האוכלין

אמתר: ה"פ תא כריכות ברה"ד

כו'. כדמוקי לה בשאלן צו סימן:

ברשות היחיד אי דרך נפילה הרי אלו

ש"ל. דליכא למימר מקום הוי סימן

דהא לא ידע היכא נפיל מיניה: אי

דרך הינוח נוטל ומכריו. מקום ולא

יניחם שם שמא ימנאם עכו"ם ויטלם

ושמא שחוסם בעליס: **אב"ד בדבר**

שיש בו סימן כו'. רצא לטעמיה

דלמרי^ז סימן העשוי לדרס הוי סימן:

צממתינא

מעבירין ומר סבר אין מעבירין

סבר ת"ק סימן העשוי לדרס לא

של בעל הבית ברה"ד אמאי מכריז

דכולי עלמא סברי סימן העשוי לדרס לא

בסימן הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

אין מעבירין ע"ל האוכלין. פי' אלו רשאי לעצור מעליהן כדפירש
רש"י אלא נרץ להגביהן אלא אין לפרש דאין מעבירין היינו
אין דורסין עליהם כדאמרי' צפרק סדר (עירובין דף סד:) דל"ל ר"ג לרצי
אלעאי טול גלוסקא משום דאין מעבירין הרי משמע שרצין להגביהם
ועוד דקאמר התם אלא צדורות
אחרונים שפרונו צכספים מעבירין
ואי אין מעבירין היינו אין דורסין
א"כ האו דקאמר נמי שפרונו
צכספים^א היינו דורסין והכא משמע
דצממתינא^ב דחיישי לכספים אין
דורסין אלא ודאי נרץ לומר
כדפירשית: **והא איכא נכרים**
דלא איכפת להו. פירוש שדרכן
הנכרים קודם שיצא שם שוס ישראל
לא יגביה וד"מ ולפרוך והלא נכרים
שקלי ליה וי"ל דדריסה שכיח אי ללא
משום כספים לפי שדורסין דרך הילוכן
אלא נעילה לא שכיח שיראיש שצעל
הכנר רואה שסבורים שלדעת הניחו
שם אצל קשה דהיי פריך שימוש
שדרכוהו נכרים קודם שיצא שם
זוס ישראל ויפטר מהכרהו אלרצה
ניחוש לרזו ישראל שרואה הכנר
ויגביהוהו ויניחו לתומנא למיט
הכרהו דהא צניבורי מעות מכריז
אע"פ שאס יראו אותם הנכרים
קודם ודאי שקלי להו ועוד דצני
למימר^ג דלפילו צרוז נכרים פליגי
רבנן ומחייבי להכריז ואע"ג דליכא
למיחש דלמא שקלי להו ומסתמא
נתיישא ועוד דהוה ליה למימר
דמנכרים ספול וינילו צתר רוצא
אפילו^ד לשמולא דלמרי^ה צממין אין
הולכין אחר הרזו היכא דליכא
חזקה מודה כדמוכח צפרק לא יחפור
(כ"ג דף ט: ושם ד"ה סוף) גבי ניפול
הנמולא (ה) אצל^ו כל היכא דאפשר
לתקן להשיב ממון לבעלים ע"י הכרה
מתקנינן וד"כ מאי פריך הכא:
****והא איכא בהמה ובבבב. וד"מ****
לרצא נמי יקשה והא איכא
צממה ולכסס דלכלי להו כדאמר
לעיל^ז דליכא דלכסס ורמשיס דלכלי
וי"ל דהכא מיייר צככרות גדולות
שאי אפשר שיאכלוס:

במדרסא ברשות היחיד נוטל ומכריז דלא

מדרסא והאלומות בין ברשות הרבים ובין

ברה"י נוטל ומכריז כיון דגביהן לא מדרסא

ורבא מתרין לטעמיה במקום כריכות

ברה"ר הרי אלו שלו דמינשתפא ברה"י

חייב להכריז דלא מינשתפא והאלומות בין

ברה"ר ובין ברה"י נוטל ומכריז כיון דיקורי

לא מינשתפא ת"ש כברות של נחתום הרי

אלו שלו הא של בעל הבית חייב להכריז

של בעל הבית מאי טעמא כיון דאית בהו

סימן דמועד ידיע רפתא דאיניש איניש

הוא ולא שנא רשות הרבים ולא שנא

רשות היחיד נוטל ומכריז אלמא סימן

העשוי לדרס הוי סימן תיובתא דרבה

אמר לך רבה התם היינו טעמא משום

דאין מעבירין על האוכלין והא איכא נכרים^א

נכרים חיישי לכשפים והאיכא בהמה וכלבים

באתרא דלא שכיחי בהמה וכלבים לימא

כתנאי ר"י אומר^ב כל דבר שיש בו שינוי

חייב להכריז כיצד מצא עיגול ובתוכו חרס

כבר ובתוכו מעות מכלל דתנא קמא סבר

הרי אלו שלו סברוה דכולי עלמא סימן

הבא מאיליו הוי סימן ומעבירין ע"ל האוכלין

מאי לאו בסימן העשוי לדרס קא מיפלגי

מר סבר לא הוי סימן ומר סבר הוי סימן

אמר רב זביד משמיה דרבא אי ס"ד דקא

סבר תנא קמא סימן העשוי לדרס לא

הוי סימן ומעבירין ע"ל האוכלין כברות של

בעל הבית ברה"ר אמאי מכריז אלא אמר

רב זביד משמיה דרבא דכולי עלמא סברי

סימן העשוי לדרס הוי סימן ומעבירין על

האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

רבינו הננאל

ת"ש כברות של נחתום
שלו של בעל הבית נוטל
ומכריז והנה כברות של
בעל הבית אע"פ שידועין
הן רפתא דכל חד וחד
כיון שאם ידרס מתפתחין
ואין ניכרין למי הן למה
מכריזין, תיובתא לרבה
דאמר לא הוי סימן.
ופריך רבה שאני כברות
דלא מדרסי כלל דאין
מעבירין על האוכלין,
ומתני' באתרא דלית בה
לא בהמה ולא אפי'
כלבים. פי' סימן הבא
מאליו. כגון מעות שנפלו
בעיניה ונאפו בחזק הכנר
וכיוצא בהן. אמר רב
זביד כלא דאבידתא
כיון דאמר ווי ליה לחסון
כס מיאש מינה. אמר רב
זביד משמיה דרבא
הלכתא כריכות ברשות
הרבים הרי אלו שלו,
ברשות היחיד אי דוך
נפילה מצאן הרי אלו
שלו אי דוך הנחה נוטל
ומכריז, וזה וזה ברבר
שאין בו סימן [אבל
ביש בו סימן לא שנא
רשות הרבים ולא שנא
רשות היחיד לא שנא
דרך הינוח ולא שנא
דרך נפילה נוטל ומכריז

סימן הבא מאיליו הוי סימן.

פרש"י ללשם סימן נתנו שם

ולא נפל מאליו וקשה דאין דרך לתת

מעות ככר לסימן אלא י"ל דאימור

ידע שנפלו לו שם ומ"ד לא הוי סימן

כיון דרגילות לצא מאליו מסתמא

לא ידע כיון שאין ניכר צחוק אצל

סימני צממה שהן מאליותהו הוי סימן

כיון שניכר (ב) וכן דבר שאין ניכר

צחוק אס אין רגילות לצא מאליו

הוי סימן:

מתרומות

מערבירין ומר סבר אין מעבירין

סבר ת"ק סימן העשוי לדרס לא

של בעל הבית ברה"ד אמאי מכריז

דכולי עלמא סברי סימן העשוי לדרס לא

בסימן הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

על האוכלין והכא בסימן הבא מאיליו קא

מיפלגי דתנא קמא סבר הוי סימן

הבא מאיליו קא מיפלגי דמר סבר

לא הוי סימן ור"י סבר הוי סימן

ורבה אמר ד"ך כו'. ור"י סבר

דרוש יג

כסדר שבת תשובה תקי"א לב"ק פה ק"ק יאמפלי

קיי"ל ככולא תלמודא כדבא לגבי אביי לבר מיע"ל קב"ט הלכה כאביי
 עיין במס' קידושין דף כ"ב ע"א ובמס' ב"ק דף ע"ב ע"א
 ובמס' דף כ"ב ע"ב ובמס' כההדרין דף כ"ז ע"א והנה לרד טעם על
 סידור יע"ל קב"ט שהרי לדעת רש"י שהפ"ט של הלמ"ד הוא לרמי העמוד
 מחלו הו"ל חזוי להקדים הלמ"ד שהוא בסדר מועד ואח"כ הגימ"ל שהוא
 גימ"ל דעת בגימ"ל שהוא במס' גימ"ל קב"ט ק"ף שהוא קידושין שלא נמסרו
 עי"ל שהוא קב"ט וזמם שהוא ב"ב"ק ואח"כ יו"ד שהוא ירושה שלא מדעת במס'
 ב"מ ואח"כ מ"ס שהוא חומר אולם בעליות במס' כההדרין ואף שזמם
 הוא ב"ב"ק כההדרין כפול הוא שכבר קדמו הפגומות בזה במס' ב"ק וה"ל
 רחוי להיות סדרן לשיטת רש"י לג"ק ע"ס וכליטת תוס' שהלמ"ד הוא
 קידושין במס' גרה ה"ו רחוי לאחר הלמ"ד לכוון וסדרן הוא קב"ט ימ"ל
 אבל הסדר הזה שאחזו חכמי הש"ס יע"ל קב"ט ירושה וירושלמי על סדר
 ומן קטע סדר הש"ס הנכון וכל כי האי עמאם בשי' :

ורכסננו י"א כד רהנה בכל המקומות ששה פלוגות הג"ל לא מצינו
 דאיתותב רבא בתובת' רק ביאוש ובקידושין אבל זולתן לא
 מצינו תיובתא וחדרבה בכולן בעליות איתותב אביי לאלא לרביי קאמר אליבא
 דר' מאיר וחסס : ומשנה כותבי דר"מ ומ"מ אין מזה תיובתא אף
 מהספסוף לרבא דהרי רבא מוקי דבריו גם אליבא דר"מ : מאלא
 שהשיטה הוא כך לפי שאיתותב' רבא ביאוש מצינו
 בטלה דעתו גם בעד זומם ולפי בטעלה דעתו בעד זומם בטלה דעתו גם
 בלמ"ד לכל מר כדאית ליה רש"י לשיטתו ור"מ לשיטתו עיין במס' קידושין
 (דף כ"ב ע"א) במס' ד"ה יע"ל קב"ט ולפי שאיתותב במ"ד לכל מר
 כדאית ליה איתותב גם בקידושין ואף שסס סליק בלא"כ בתיובתא מ"מ
 אזי לאו דאיתותב בעדן קדמיה ה"ו פוקח להא הוא תיובתא ומדטעלה דעתו
 בקידושין בטלה דעתו בגימ"ל וע"ס זה בטלה דעתו גם במס' א' ומימיה
 אביוהו דכולהו ירושה שמשס החחיל התיובתא לנמח לכל הני ולכך סדרן
 טוב על הסדר יע"ל קב"ט וזה החלו : בעד לרמי ונאלי : וה"ל כתי ואלי :

במס' כההדרין (דף מ"א ע"ב) מתי אש' שנים אומרים פשיעא כי אמר

א' איני יודע עדותן קיימת כי אומר כי תרי בני עדותן קיימת
 אמר רב ששת ארישא קאי וה"ק בחקירות אפי' שנים אומרים ידעו וא'
 אומר א"י עדותן בטלה כמאן כר"ע דמקוש שלשה לשנים אמר רבא והא
 עדותן קיימת קמי' אלא אמר רבא ה"ק אפי' בחקירות שנים אומרים ידעו
 וא' אומר א"י עדותן קיימת כמאן דלא כר"ע : (רש"י) ר"ע מקוש שלשה
 לשנים במס' מכות מה שנים אינם זוממין עד שיומנו שניהם אף שלשתן
 עד שיומנו שלשתן וזהו אי אפשר להזימן ואע"ג דר' שמעון קאמר לה להא
 מלתא תסם דאלו ר"ע מקשינהו להכי מה שנים נמנא א' מהס קרוב או
 פסול מיהו ר"ע איח לי נמי דר"ע ומסוף הוא : והנה פירש"י דח"ק דשביק
 לר"ע דקאמר כהדיא הכי וקאמר כמאן כר"ע והתוס' הרגיבו בזה ועוד
 הוסיפו להקשות דא"כ רבא דמוקי דלא כר"ע הוא דלא כר"ע ב"כ וא"כ
 מתני' מני והתו' כחצו דאמר א"י לא מפסולי משום רחוי להזימן לר"ע
 דלא קאמר ר"ע אלא ככסונו עדותן אלא דמתשב כתי מנא א' קרוב או
 פסול דטעלה עדותן לר"ע והסמא יחא דקאמר רבא דלא כר"ע אלא כר"ע
 ע"כ דברי התו' הנה דבריהם דמוקים יותר דמה רחית לחלק בין ר"ע לר"ע
 היכא דאמרינן לר"ע דלא לרד רחוי להזים כוכן כ"א ככסונו עדותן
 ב"כ יומא דלא פסל ר"ע קרוב או פסול כ"א ככסונו עדותן מלכד הדוחק
 הגדול דמה כחמר איני יודע הוה כתי פסול : ומאחר שפירש"י וגם פירוש
 התוס' שניהם דחוקין נכארה סובייית הגמ' לפנינו כדברי ספר החתום :

וביתר מזה נפנאו דברי הרמב"ם שהרי עכ"פ לכל הפירושים אי אפשר

לקיים דינא דמתניתין דשנים אומרים ידעו בחקירות וא'
 אומר איני יודע שתיא עדותן קיימת כ"א דלא כר"ע ולשיטת רש"י דלא
 כר"ע ב"כ והנה מצינו לרבינו הגדול הרמב"ם ז"ל ב"ב"ב מהל' עדות הלכה
 ג' הו' הכתובים מרובים שנים מהס כוונת עדותן בחקירות ובדרישות והג'
 אמר איני יודע דתקיים העדות בשני' ויהיג אבל אם הכחיש את שניהם
 אפי' בבדיקות עדותן בטלה : הנה טרם שנבוא לבאר חומר דברי הרמב"ם
 ז"ל והספירה גדולה שיש לנו על דבריו מדברי עמנו מתחלה נבאר קוש'
 חמורה על שיטת התו' ; דהנה דחי מה שפסק הרמב"ם בסוף דבריו
 דאם הכחיש השלישי את שניהם אפי' בבדיקות עדותן בטלה : אין דרך
 לנטות מדבריו ימין ושמאל דין ויפורה במשנה ובאשר כתב הרב כ"ו ח"ו ז"ל
 ומ"ס אבל אם הכחישו וכו' מדקתני סיפא דמתני' א' חקירות וא' בדיקות
 צומן שמתניתין זה את זה עדותן בטלה ומתמש דקאי אבל מה דאיתמר
 ברישא דהיינו כשהס' שלשה עדים עכ"ל הרי שדון זה ממש

במשנה (" ולמאור' טעמ' בשי' דמ"ס
 כשאר' א"י : עדות הבאר קיים
 ומ"ס כההדרין שיבועל עדות

השנים הוא אם אחד מהשנים שנים ואפי'ו אם נראה שלא להשיב
 אין דבריו של א' במקום ב' כלום לשברת הרמב"ם ז"ל בהגות א'
 והאחר הוא המוכחש לבדו והשנים' לשנים בבדיקות ומימא שיעדותן
 לא תשיבי מוכחשן כלל ואמאי' פסלה קיימת אחת בחקירות אם הכחיש
 ומ"ק

רנה מכן המחבר

וישם דקטן לא תקינו לי' שואין וא"כ כנהן לא משכחת לה כלל : וכי'
 כר"א דאמר עשהא זונה אבל לרבנן דפנינו וס"ל דלא עשהא זונה כ"א בביאת
 א' מהפסולי' א"כ משכחת לה שואין גם כנהן קטן באמת גם קטנה לגדול
 אסורה בתרומה גזירה משום גדולה ואפי' תרומה דרבנן גזירה משום
 תרומה דאורייתא כמו שזכרנו בפרש' ולכן לא פסקה הרמב"ם להך בבה משום
 דהוא דלא הולכתא שהוה רק אליבא דר"א אלא דקשי' לי' כיהיכי הדורי
 להרמב"ם בחרבת לפקח שישואי' דבר תורה משום גזירה דהרש וחרשת וסוף
 הגזירה היא משום פקחת לחדש כמבאר בגמ' וא"כ גם קידושי תורה
 גזרינן משום קידושי דרבנן וא"כ למה התיר בקטנה שהשואה אבי' הו' לי'
 ג"כ למגור קידושי תורה אטו קידושי דרבנן ומ"ס קטנה מחרשת אירי
 ואירי דאורייתא בהשואה ונ"ל דבאמת ס"ל להרמב"ם דאין לגזור
 קידושי תורה שהכל יודעים הפרס רב שביניהם אלא שחרשת שהשואה אבי'
 אם האכל טוב האכל כל ימיה וכאשר תגדל מי ידע שנשא' בקטנותה והיו
 כבוד ס' שכלת עתה ויראו שאובלת ויאכילו ג"כ בפרש' וחרשת כי מה לי'
 אלא הוא לתורה חרשת או שניהם חרשים אירי ואירי קידושין דרבנן אבל
 קטנה שהשואה ליכא למגור שמה תגדל ונא ידעו שהשואה אבי' בקטנותה
 והיו כבורים שנשאת עתה א"כ פשיעא שהיא דאורייתא כ"ש נשאת בגדלה
 מה אמת מגור שמה ימות האב בקטנות' והיו כבורים שנשאת אחר
 מיתת אבי' מיתה לא שמה ומלתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן קן כ"ל בדעת
 הרמב"ם לפי קט שכלי :

העולה מזה עדותו של רב"ג קטנה יתומה אובלת בתרומה הוא דוקא
 לר"א דסובר פטי הבא על הפטוי' עשהא זונה : והנה המשנה
 למלך הקשה לדעת ר"א דס"ל פטי הבא על הפטוי' עשהא זונה ולא
 משכח בגמ' בעולה לרדיו' שכל תהו' זונה כ"א במתאמת א"כ בעולה דאסרה
 תורה לכה"ג ל"ל חשוק לי' שהיא או אלמנה או גרושה או זונה ועל הכתוב
 ליכא לתרן במתאמת שזו תקנת חכמים היא וא"כ בעולה למה
 הלכתא כ"ר דדוקא לומר שכתב רק משם מוכח עך או בוגרת
 וכאך שס בקשוי' בלי תירון) ואי'
 אומר ע"ס מה דא' בקידושין דף
 י"ג ע"ב מיתת הבעל מנ"ל מלאסר

רנה מכן המחבר

הגאון מ"ל סס בפי' ח"י מהל' א"כ
 ה"ל' בחתלת דבריו הכתי קוש' זו
 בלי תירון אבל אחר שהאריך שם
 ולכל ממים ארדדים ומעין לענין ובסוף
 דבריו סס ב"ה וגם הספק
 שנסתפקתו וכו' חזר ליישב קושיו' זו
 וכתב דאיתערך לעבור על עשה
 ול"ת וכו' דאם נפנה יבמה לכ"ב
 מן הגשואין ע"ש הרי שגם הת"ל
 מתרן קושיו' זו דאיתערך קרא דהשא
 בביתו' לניין יבוס אף לפי מה
 שמתרן הת"ל נסתר תירון זה מדברי
 ה"ס' במס' קידושין דף י"ג ע"ב
 שכתבו דליכ' לאוקמי האי קרא לענין
 יבוס דא"כ ה"ל למכתב זה בפרשת
 יבוינן אמנם אמת' הגאון המחבר
 ז"ל נתן בו תבלין לרית דברי
 התוס' מהירושלמי דמשני תפטר
 כשהוא יבוס ודוק :

יבוס ומשום אלמנה קריא דעשה דתי
 ל"ת ומשום בעולה לרד ב"כ לא יחה לרזו עשה
 דעדין קשה בעולה ל"ל אף משום אלמנה לרד ב"כ לא יחה לרזו עשה
 דיבוס דחי' במכילתא (בבא' בילקוט פ' יתרו רמו ר"ה) יבמה יבוא עלי'
 ועונו אשת אהרן לא עשה שניהם בדבור א' נאמרו : ואי' במכילתא (הובא
 בילקוט פ' בשלח רמו ר"ה) סס לו תק ומשפט ר' אליעזר התורשי
 אומר תק אלו הערויות שאלמר לבלתי עשות מתוקות התועבות ע"ס : הרי
 דכל הערויות שבפ' אחרי שנאמר בהם תק במרה נטעו וכיון דעדות אשת
 אהרן ויבמה יבוא עלי' בדבור א' נאמרו א"כ יבמה יבוא עלי' במרה
 נאמרה וא"כ יבמה ל"י עשה דלפני הדבור וכיון דאיתורי כהונה לאחר הדבור
 נאמרו ח"ך יחה עשה דיבוס לאו דאלמנה לכה"ג וא"כ בעולה לכה"ג היכי
 משכחת א"י צ"ל דעשה דלפני הדבור שפיר דחי ל"ת דאחר הדבור והיינו
 לר"א דס"ל פטי הבא על הפטוי' עשהא זונה דאלו לרבנן משכחת לה
 בעולה גירדא :

ובזה נבוא אל המסון שהוא השיד על קטנה שאובלת בתרומה ולא גזרינן
 משום קטן בגדולה משום דלא משכחת לי' שואין וקשה הא משכחת
 לה שפיר ככסוד שפקן ונ"ל דבכרן לא משכחת לה דעשהא זונה כרעת ר"א
 וקשה קוביית המשנה למלך בעולה לכה"ג דאסר רחמנא למה הלכתא ונ"ל
 דנ"מ לייבוס וא"כ עשה דיבוס וזוה"ל דאלמנה וא"כ גם עשה דלפני
 הדבור וזוה"ל דלא דאחר הדבור וא"כ עשה דשפת רחוי
 להיות ל"ת דאורייתא ואע"כ לא דחי ואם כן הוה ילפינן בהיקשאה לכל
 הקדשי' שאבורים לאותן אף דליכא ספק אחר ופשיה הולך הקב"ה לחתור
 אניתון לילה לאשקין מתקיימת דשפת ושלום דמשה זר ה' :

דרוש לה

[דרושי הצל"ח דרוש כד]

מעות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות, אבל עתה תהילה לאל עדיין כל הימים עתידים לבוא, וכל הבא לטהר יסייעוהו מן השמים, כי עתה "קרוב ה' לכל קוראיו" (תהלים קמה, י) אפילו ליחיד (ר"ה יח, א), אמנם "לכל אשר יקראוהו באמת" (שם) בלב שלם, אבל המתעצל בימים האלה הוא פסידא דלא הדר, כי אחרי חתימת הגזר דין ביום הכיפורים, אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם לא יועיל (ע"י ר"ה יז, ב). על כן החכם עניו בראשו, וישמע תוכחת מוסר, וגם אני מוכיח את עצמי בכלל העם, כמו שנאמר (איכה ג, מ) "נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה" כו', ואם אמנם הלומדים והחכמים אינם צריכים למוסרי, מכל מקום ישמע חכם ויוסיף לקח.

[ב] ובאמת תמה אני על עצמינו שאנחנו מתעצלים לשוב בתשובה, ובפרט אני תמה על אותן שאינם נותנים לב כלל לשוב בתשובה ולא יחרדו מאימת הדין, כי בודאי כל אשר בשם ישראל יכונה לא יכחיש גודל העונשים הקשים והמרים, כמו עונש המיתה עצמה וחיבוט

[א] לא המדרש הוא עיקר אלא המעשה (אבות א, יז), "כה אמר ה' וגו' דרשוני וחי" (עמוס ה, ד), העיקר הדרוש לדרוש את ה', ובפרט עתה בימים הנוראים האדירים האלה "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיה נה, ו. ע"י ר"ה יח, א).

והנה ז' ימים קודם יום הכיפורים היו מפרישין כהן גדול מביתו (יומא ב, א), הטעם, כדי לתקן בז' ימים הללו כל מה שפגם כל השנה, כל יום יתקן יומו מה שפגם כל ימות השנה באותו יום בשבוע קפ"א, ובכל יום ויום היו מזין עליו מי חטאת (שם ד, א), כן עתה ראוי לתקן כן, ולהזות מי חטאת, הם הדמעות שיוריד ויבכה על חטאת נעוריו, נכנסו מים תחת דם קפ"ב, כי העונות נמשלו לדם "אם יהיו חטאיכם כשנים כו', אם יאדימו כתולע" כו' (ישעיה א, יח) קפ"ג, ועתה נכנסו מים, המה הדמעות שיוריד, תחת דם לכפר על הנפש.

והנה צריך לתקן בכל יום דבר יומו, עד תום שבעת ימי השבוע, והנה כשחל שבת תשובה לא כל כך סמוך לראש השנה, אז עברו כבר כמה ימים, והיה

בעשי"ת אפשר לתקן בכל יום אותו היום מכל השנה

יש לתמוה על המתעצלים מלשוב אחרי שידועים מהעונשים שיקבלו

קפ"א. ראה בדרוש כה (אות א) שהביא רבינו דבר זה בשם האר"י הק', וכמו בא בפרי עץ חיים (תפילות ראש השנה פ"ז) וז"ל: שמעתי ממורי ז"ל, כי בודאי מי שיחזור בתשובה גמורה ויתענה בעשרת ימי תשובה, ימחלו לו כל עונותיו, דהיינו אם חל אחד מעשרת ימי תשובה ביום ראשון, יתכפרו עונותיו אז מה שחטא בכל יום ראשון כל ימיו, וכן ביום ב' יתכפרו עונותיו שחטא מימיו יום ב' מהשבוע, וזה ודאי בלי ספק, עכ"ל. ועיי"ש מה שהאריך בזה להביא ראיות לדברי האר"י הק'. קפ"ב. ע"פ יומא ד, א. קפ"ג. פירש רש"י: 'אם יהיו חטאיכם כשנים' - כתומים לפני כאודם שנים, אלבינם כשלג. 'כתולע' - צבע שצובעים בו אדום, גרעינים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד.

נודע

שבת תשובה

ביהודה

שממ

הקבר וכף הקלע וגיהנם, ושאר עונשים קשים אשר לאחר מיתה, אשר המת בלי תשובה אין לו דרך להנצל מזה, ואם עונשים אלו שלאחר מיתה לא ראו על כן לא יפחדו מזה, ומי ערב להם אם לא בחיים חיותם יקבלו קצת עונשים מפירות העונות, ומי לא ראה עשירים גדולים בעלי בתים שירדו מנכסיהן ונעשו עניים בתכלית העוני, או אנשים שמנים ובריאים ונעשו בעלי יסורים קשים ומרים, חלאים רבים ונאמנים, או מי לא ראה איש אשר בנו כשתילי זיתים סביב לשולחנו, ופתאום עלה מות בחלונו וקבר בנו בחייו רחמנא ליצלן, את כל אלה אשר ראינו בעינינו, ומדוע לא נירא, וה' עשה שייראו מלפניו.

[ג] **ואם** יאמר האומר, "כל אשר לאיש יתן בעד נפשו" (איוב ב. ד), ואם יסבול יסורים בעולם הזה פדה נפשו מני שחת ולא יסבול עונש גיהנם, לא כן הוא, כי כמו שיש מצות שיש להם פירות, והאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה והקרן כולו קיים לעולם הבא (פאה א, א), כן יש עבירות שיש להם פירות, וכל היסורים שמקבל בעולם הזה הכל מהפירות, אבל הקרן העונש כולו קיים לאחר מותו (ירושלמי שם) קפד.

ואיזה עבירה שיש לה שורש פורה ראש ולענה, זה המחטיא אחרים, שמרגיל אחרים בחטא פעם ושתים, והנה

אלו הפעמים שהוא הרגילו בחטא, זהו הקרן שלו, ושוב ההרגל נעשה אצל זה טבע קיים, ואף ששוב זה אינו מרגילו, כבר הוא חוטא מעצמו, וכל מה שזה חוטא אף בפני עצמו, זה הפירות שניתוסף בכל פעם על זה שהחטיאו בראשונה.

ויותר מצוי עונש זה באלו המדברים בבית הכנסת, שלא די שהמה חוטאים בעצמם אלא שמחטיאים אחרים קפה, ואחר כך אף אם הוא יטיב דרכו ולא יבוא שוב לבית הכנסת, כי כן טוב לו, כי מי בקש זאת מידו רמוס חצרות ה' ולטמאות בהבל פיו הטמא בדברי בטילה את היכל ה', מכל מקום כבר הרגיל את חבירו בחטא זה, ועל חטא זה נאמר (דברים א, לב) "ובדבר הזה אינכם מאמינים בה'", וכבר הוכחתי על זה כמה פעמים קפו, ועוד אני עתיד לדבר מזה.

[ד] **והנה** כאשר שמנו לב על התעצלות התשובה, מצאתי לזה כמה גרמים בנזקין.

האחד הוא, שמתיאשים מן התשובה באמרם לפי רוב עונם לא יועיל להם תשובה, או שהם אומרים לפי הרגילם בחטא, שנו ושלשו למאות ולאלפים, אי אפשר להם להפרד.

השני, הרבה שכנים הרעים עושים קפו, שאם ירצו לשוב בתשובה מלעיגים עליהם לאמר מה יום מיומים,

קפד. ז"ל הירושלמי: רובי זכיות ומעוטי עבירות, נפרעים ממנו מיעוט עבירות קלות שעשה בעולם הזה בשביל ליתן לו שכרו משלם לעתיד לבא, אבל רובי עבירות ומעוטי זכיות נותנין לו שכר מצות קלות שעשה בעוה"ז בשביל לפרע ממנו משלם לעולם הבא, אבל הפורק ממנו עול והמיפר ברית והמגלה פנים בתורה, אף על פי שיש בידו מעשים טובים נפרעים ממנו בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא. קפה. ראה בהגהת יש נוחלין (הגה"ה יב) וז"ל: בזו העבירה בהכרח הוא חוטא ומחטיא אחרים, כי לא תיעשה ביחודי כי אם בשנים שנים מן הפחות שבהם, ואם כן חטא הרבים תלוי בו. וראה שם עוד מה שהאריך בזה. קפו. ראה דרוש כט (אות ט); דרוש ל (אות ח); דרוש לב (אות ח); דרוש מג (אות ד). קפו. ע"פ המשנה סוטה א, ד.

המשוחחים
בביהכ"נ
מחטיאים אחרים

המחטיא אחרים
מענישים אותו
בעוה"ז מהפירות
והקרן קיימת
לעוה"ב

טעמים
שמחמתם
מתעצלים
מלשוב

מחמת יאוש
מרוב עוונות

מחמת בושה
מהשכנים

שנ נודע דרוש לה ביהודה

מה לך כי פתאום נעשית חסיד, אתמול דברת עמי בבית הכנסת עכשיו כאלם לא יפתח פיו, וכמו כן ביתר העבירות.

השלישי הוא ביטול תורה, שאחרי שאינם מביטים כל ימיהם בשום ספר, ומאין תבוא יראת ה' בלבם. ושמעתי הפירוש, אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה (ברכות ה, א). שהדבר תמוה, הכי ביטול תורה אינו חטא חמור עד שאמר שלא מצא, אלא פירושו יתלה בביטול תורה, ואם לא למד לא ידע ולא ירגיש בעון אשר חטא, והכל דומה עליו כמישור, ואף אם יוסיף חטא על פשע דומה בעיניו כאילו במישרים יתהלך.

מחמת ביטול תורה

ואם על זה הדבר יוכיחו אדם, מדוע אתה מבטל מן התורה, ישיבנו, מה אעשה, היה לך להוכיח את אבי שלא החזיק לי רב ולא הרגיל אותי בתורה מנעורי, ועתה באמצע ימי מעצמי אשב ללמוד, זה אי אפשר להיות חכם מעצמו, ומתוך כך הוא מבטל כל ימיו ומוסיף חטאים על פשעים ולא יקבל מוסר.

הרביעי, מחמת שאינו בא בשום פעם לבית המדרש ולא ישמע לקול מלחשים קפ"ח, אף אם יהיה מוכיח בעיר וימלא פיו תוכחות, הוא לא ישמע מעולם, כי אינו רגיל בבית הכנסת, ומה גם כי קדושת המקום היה גורם לו להתפלל בכוונה קפ"ט, והיה לפעמים לבו נשבר, אבל כשהוא מתפלל בביתו גם תפלתו תועבה.

מחמת מניעת ביאת ביהמ"ד

החמישי הוא, המקילים לעצמם לאמר, כבר שמענו מהמוכיחים שאין לך דבר העומד בפני התשובה, ואפילו היה

מחמת שבטחיים שישבו לפני מותם

רשע כל ימיו ושב לפני מותו גם כן הקב"ה מקבלו (ירושלמי פאה א, א) ^{קפ"ז}, לכן הוא אומר, למה יטריח כל ימיו להלחם עם יצרו, מוטב לו ללכת אחרי תאותו, ודי לו אם בעת מותו ירהר בתשובה, בזה יכופר עונו. ולא ישימו על לב כי הרבה מדרגות בבעלי תשובה, ולא כל אפי שוין, וגם מי יודע אם פתאם יבא יומו ולא יהיה לו פנאי להרהר בתשובה, ועוד, ישוב היום שמא למחר ימות (שבת קנג, א), ולא דוקא למחר, כי אין אדם בטוח בחיים אפילו שעה, וישוב עתה שמא ימות לשעתו, ועוד, כי האומר אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה (יומא פה, ב).

הששי הוא, בשלמא אם היו עושים חטאים ועבירות שיש להם הנאה מזה, אז היה מחשב שכר עבירה כנגד הפסדה, והיה המוכיח יכול להוכיחו, הנה אתה חוטא בשביל הנאתך, הנה אם תשים לב לתענוגי עולם הבא שאין קץ ותכלית לתענוג הגדול הזה, אז אפשר כאשר ישמע הדברים אלו היה מחשב הפסד נגד השכר והיה שב בתשובה, אבל כיון שעושים עבירות שאין להם הנאה מזה, אם כן מי שרואה אותו כן אומר, כלום עושה זה אלא להכעיס, והעושה להכעיס אין מקום לבוא בטענה נגדו להשיבו בתשובה, ומתוך כך הוא נשרש בחטא.

[ה] אלה הם שש אשר שנא ה' הגורמים מניעת התשובה, וכאשר נשים על לב נבטל כל אחת מהנה, ונמצא רמז בדברי חז"ל לסתור כל אחד, ואחרי שדרשנו במאמר יע"ל קג"ם (דורש לציון דרוש יג) ^{קצ"א}, גם עתה נאמר דרך מוסר בששה

מחמת שעושים להכעיס ואין מי שיוכיחם

ששה טעמים הניל נרמזים בסוגיות יע"ל קג"ם

קפח. ע"פ תהלים נח, ו. קפט. ראה מאירי ברכות ו, א, וע"ע דרוש כו (אות יט). קצ. וראה עוד קידושין מ, ב. קצא. דרוש זה דרש רבינו ביאמפלא בהיותו אב"ד דשם, והוא פלפול ארוך לקשר כל הסוגיות של יע"ל קג"ם. (קידושין נב, א: והילכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם. ופירש רש"י: יע"ל קג"ם - סימני הלכות הן שנחלקו בהם אביי ורבא,

נודע

שבת תשובה

ביהודה

שנא

הלכות הללו רמוזים ששה גורמים הנ"ל על סדרם.

[ו] הראשון, מחמת שמתאישים מן התשובה. הנה במסכת

בבא מציעא (כא, ב): אתמר, ייאוש שלא

מדעת, אביי אמר לא הוה יאוש, ורבא אמר הוה יאוש, בדבר שיש בו סימן כולי עלמא לא פליגי דלא הוה יאוש, [ואף על גב דשמעיניה דמיאש לסוף, לא הוה יאוש], דבי אתי לידו באיסורא אתי לדיה, דלכי ידע דנפל מיניה לא מיאש, מימר אמר סימנא אית לי בגויה, יהבנא סימנא ושקילנא ליה, בזופו של ים ובשולוליתו של נהר, אף על גב דאית ביה סימן, רחמנא שריא, כי פליגי בדבר שאין בו סימן, אביי אמר לא הוה יאוש, דלא ידע דנפל מיניה וכו'. [רבא אמר הוה יאוש, דלכי ידע דנפל מיניה מיאש, מימר אמר סימנא לית לי בגויה, מהשתא הוא דמיאש].

[ז] הנה הרשע ברשעו אובד כל חלקו להעולם הבא, והצדיק נוטל חלקו וחלק חבריו בגן עדן (תגיגה טו, א), אם כן לפי הנראה אם אדם רואה שחבירו חוטא ונעשה רשע, לא היה לו להוכיחו, כי אדרבה טוב לו בזה כדי שיגיע לו חלק יותר בגן עדן, כי הצדיקים יקחו חלק הרשעים בגן עדן. אמנם לא כן הדבר, כי הקב"ה התחכם על זה לבל ירח ממנו נדח, וקשר כל ישראל בקשר אחד להיות ערבים זה בזה, וכל שיש בידו להוכיח נתפס על חבריו קצב, ואם אמנם חבירו יצא מן הכלל ונטמע בין העמים ונשתמד אז אנו פטורים מלהוכיחו, כי כבר יצא מן

ה' קשר את כל ישראל להיות ערבים זה לזה כדי שיוכיחו זה את זה

הכלל ושוב אין שום בר ישראל ערב בעדו אחרי שאין בידנו להוכיחו וכשלהם יחשב, אבל כל זמן שהוא עמנו תוך עדתנו ובשם ישראל יכונה, אנו חייבים להשיבו ולהוכיחו עד נטה אותו לדרך הישר. והתורה הזהירה אותנו על זה (דברים כב, א-ג) "לא תראה את שור אחיך (תועה)" כו' קצב, פירוש, לא תראה את אחיך שהוא שור, שמעשיו מעשה בהמה למלאות תאותו בדבר האסור לו, והוא תועה בדרך, לא תוכל להתעלם, "השב תשיבם וגו', וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם", וחייב אתה להוכיחו אפילו מאה פעמים, "הוכח תוכיח" וגו' (ויקרא יט, יז. עי' ב"מ לא, א).

[ח] והנה ראיתי להגאון עוללות אפרים קצב

יש שתי דרכים - דרך החיים ודרך צלמות

(חלק ב מאמר רכו-רכט) בפירוש הפסוק (ירמיה לא, כ) "הציבי לך ציונים שימי לך תמרורים שתי לבך למסילה דרך הלכת" כו', והנה הרב עוללות אפרים האריך מאד, וזה תורף דבריו בקיצור נמרץ, כי כל מעשה האדם אשר יעשה, הטובה היא אם רעה, הכל נקרא הולך בדרך, כי ההולך בדרך טוב נוכח ה' דרכו והופך פניו לשכינה, והשכינה מתקרבת אליו עד שזוכה להדבק בה, וההולך בדרך חטאים, הנה הופך פניו מהשכינה ומתרחק ממנה, ועל זה נאמר (שם ב, כז) "כי פנו אלי עורף", ושתי דרכים אלו, האחד נקרא דרך חיים, והשני דרך אופל וצלמות.

והנה הבעל תשובה שרוצה לשוב בתשובה צריך שישוב באותו דרך עצמו אשר הלך בהפכו ערפו כלפי

כשאדם מתרחק ראוי שיעשה סימנים במה נכשל שיוכל לשוב באותו דרך שנתרחק בו

ובכל מקום הלכה כרבא חוץ מאלו, יאוש שלא מדעת באלו מציאות, ועד זומם אביי אמר למפרע הוא נפסל בפרק זה בורר, לחי העומד מאיליו בפרק קמא דעירובין, קדושין שלא נמסרו לביאה בשמעתין, גילוי דעתא בגיטא בהשולח, מומר אוכל נבילות לתיאבון בפרק זה בורר). קצב. ראה שבת נד, א. קצב. לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך. ובשמות כג, ד נאמר: "כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה השב תשיבנו לו". קצב. ה"ה

שנב

נודע

דרוש לה

ביהודה

השכינה, עתה ישוב את פניו וילך באותו דרך עצמו עד ישוב למחוז חפצו, ובחזירתו יפרע הקפותיו, כי העונות נקראים הקפות, על דרך 'החנוני מקיף' (אבות ג, טז) קצ"ה, וצריך לילך באותו דרך, על דרך שאמרו (יומא פו, ב), היכי דמי בעל תשובה, באותה אשה באותו מקום. וזה שאמר הנביא "הציבי לך ציונים", שאף אם אתה מתרחק מהשכינה ועושה חטאים ועונות, מכל מקום תדע באיזה עונות אתה נכשל, ובאיזה דרך אתה הולך בחשיכה, כדי שאם תרצה לשוב תדע לשוב, ועל כל פנים כל מעשיך יהיו מצוינים אצלך שלא תשכח שום עבירה כדי שתוכל לשוב. "שימי לך תמרורים" שלא תפותרה לחמודות עולם הזה שנראים מתחלה מתוקים אבל אחריהם מרה כלענה, "שתי לבך למסלה דרך הלכת", הוא עיקר התשובה לשוב בדרך אשר הלך בו באותו פרק ובאותה אשה וכו' קצ"ו.

ע"י התשובה נחשב כאילו לא חטא כלל

"שוכי בתולת ישראל", נראה לי שרמז הכתוב, כי על ידי התשובה כאילו לא חטא כלל, כי החוטא נקרא זונה, וכמו שנאמר (ירמיה ג, א) "ראת זנית רעים רבים", ואמר "שוכי", ועל ידי התשובה "בתולת ישראל", כאילו מעולם לא נבעלת ועדיין בתולה אתה.

גם החוטא שאינו זוכר במה נכשל יש לו תקנה לשוב דרך כלל

[ט] הנה הארכנו קצת בדברי הרב, ועתה נשוב לדרכינו. הנה יש שני מיני חוטאים, יש חוטא שזוכר את כל מעשיו וכמו שכתב הרב הנ"ל, ויש שמרבים לחטוא ולא ידעו במה יכשלו, ואם בא לשוב לא יזכור הדרך אשר הלך חשכים,

עם מי חטא, באיזה ענין ובאיזה מקום, ואף על פי כן תשובה מועלת לו, ואם לא יוכל לעשות תשובה פרטית, יוכל לשוב בתשובה דרך כלל.

[י] והנה הגורם הראשון שמתיאש מן התשובה מחמת רוב עונותיו, זה נקרא יאוש שלא מדעת, כי אילו ידע כי על כל פשעים תכסה אהבת התשובה, ואין לך דבר העומד בפני התשובה, לא היה מתייאש.

[יא] וזה דברי הגמרא, יאוש שלא מדעת אביי וכו', בדבר שיש בו סימן כו', פירוש, אם אף שחטא מכל מקום סימנא אית ליה בגויה, ודאי המוצא אבידה חייב להחזיר להוכיחו עד שיחזירנו לדרך טוב, ואל יאמר אחרי שזה מתיאש מן התשובה אם כן אני אזכה חלקו בגן עדן עם יתר הצדיקים קצ"ז, רבאייסורא אתי לידו, דלבי ידע דנפיל, פירוש, כי החוטא עיקר חטאו כי איננו שם על לב ההפסד הגדול שיש לו בעולם הבא וכמה טובות מאבד, אבל אם יבוא מוכיח ויודיענו אשר נפל ממנו בעונותיו, מימר אמר סימנא אית לי בגויה ואדע לשוב ולתקן באותו דרך שקלקל ושקילנא ליה.

זמן של יום, שבאם הוא כבר בנוקבי דתהומא בעמקי הקליפה שנשתקע בין הגוים, רחמנא שריא, ואין אני חייב להוכיחו, כי כבר יצא מכלל ישראל, שנאמר "אשר תאבד" כו' (דברים כב, א), ומצוי אצל כל אדם, אתם קרוין אדם (יבמות סא, א), יצאה זו שאינה מצויה כו' קצ"ח.

הגאון רבי שלמה אפרים מלונטשיץ זצ"ל, בעל ה'כלי יקר'. קצח. ופירש הרע"ב: 'והחנוני מקיף' - ומאמין לכל הבא ליטול, כך בני אדם חוטאים בכל יום והקב"ה ממתין להם עד בא עתם. קצו. עד כאן דברי העוללות אפרים, וראה עוד מה שהאריך רבינו בדבריו בדרוש א (אות ט-יג). קצו. ר"ל, וזה נרמז בלשון הגמרא שם: ואף על גב דשמעיניה דמיאש לסוף, לא הוי יאוש וכו'. קצח. ראה ב"מ כב, ב.

רמז בגמרא 'יאוש שלא מדעת' על הנמנע מהתשובה מחמת יאוש

נודע

שבת תשובה

ביהודה

שנא

כי פליגי בדבר שאין בו סימן שאינו יודע במה נכשל, שהרבה לפשוע בכל מיני עבירות, אביי אמר לא הוי יאוש וחייב להוכיחו, דהא לא ידע דנפל מיניה, שאיננו יודע גודל עונשו בעולם הבא, רבא אמר הוי יאוש ואין צריך להוכיח, מימר אמר סימנא לית ליה, כי חטא כל כך עד שאין לו סימן וחשבון כמה חטא, והוא מתיאש וסובר שאין תשובה מועלת. והלכה כאביי, כי תשובה מועלת על הכל.

רמז בגמרא 'עד זומם' על הנמנע מלשוב מחמת הבושה

[יב] השני, הרבה שכנים הרעים עושים, שמלעיגים עליו שעשה מעשים רעים כמוהם, ועכשיו פתאום נבדל מהם. וזה נרמז במסכת סנהדרין (כו, א): אתמר, עד זומם, אביי אמר למפרע הוא נפסל, [ורבא אמר מיכן ולהבא הוא נפסל, אביי אמר למפרע הוא נפסל, מעידנא דאסהיד רשע הוא, והתורה אמרה (שמות כג, א) "אל תשת ירך עם רשע", אל תשת רשע עד], רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל, עד זומם חידוש הוא ואין לך בו אלא משעת חידושו ואילך.

הנה כיצד הוא עד זומם, שאומרים לו עמנו היית במקום פלוני (מכות ה, א), זהו רמז למי שהיה מחובר לטמא, והלך בעצת רשעים וישב במושב לצים, ואחר כך הוא נותן לב לשמוע בקול מלחשים המוכיחים אותו ורוצה לשוב בתשובה, וחבריו הרשעים יקנאו בו וילעיגו עליו, הלוא עמנו היית במקום פלוני בחטא פלוני, ומה היה לך עכשיו, "הלא יראתך כסלתך" (איוב ד, ו).

הנה רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל, שתשובתו של זה קשה מאד, וגם מכאן ולהבא הוא נפסל ולא ישוב, כי אלו חבריו יפתוהו לחטוא יותר, ואף שיש מוכיחים שרוצים להדריכו בדרך טוב, מה חזית דציית להני ציית להני, הלכך חידוש הוא שאיש כזה ישוב, ואין לך בו אלא משעת חידושו, אם תראה שישוב אז תאמין לו. אביי אמר למפרע הוא נפסל, פירוש, שאינו נפסל רק למפרע, אבל עתה יוכל לשוב בתשובה ולחזור לכשרותו, כי מעידנא דאסהיד רשע הוא, כי הוא מעיד על עצמו שרשע היה, ואחר שמכיר עונותיו לא ישגיח על המלעיגים וישוב בתשובה בלב שלם.

[יג] השלישי הוא ביטול תורה, שאינו לומד בשום פעם, ואומר, אחר שלא התחיל ללמוד בנעוריו לא יועיל לו הלימוד בזקנתו. וזה רמז במסכת עירובין (טו, א): איתמר, לחי העומד מאליו, אביי אמר הוי לחי, ורבא אמר לא הוי לחי.

הנה מבוי הניתר בלחי וקורה הוא שיש לו ג' מחיצות משלש רוחותיו והרביעי פתוח, ואסור לטלטל בתוכו שמא יוציא חוץ למבוי, וצריך לחי או קורה ברוח רביעית, קורה משום היכר, ולחי משום מחיצה (עירובין יב, ב). והענין, כי העולם הזה דומה לאכסדרא פתוח ברוח רביעי, כי נברא בה' שפתוחה למטה קצט, והקדושה נקרא רשות היחיד, כמבואר בספרי המקובלים (תיקוני זוהר סט, א; עץ חיים שער יא פ"ז), רחבו ד' אותיות הוי"ה, וגבהו עשר אותיות שם מ"ה, והקליפה נקרא

מבוי הניתר בלחי או קורה רומז על העוה"ז שצריכים בו היכר או מחיצה שלא ליפול לרשות הקליפה

קצט. ראה מנחות כט, ב וז"ל: מפני מה נברא העולם הזה בה"י, מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא. ופירש רש"י: 'שדומה לאכסדרה' - שפתוח מתחתיו. 'שכל הרוצה לצאת' - ממנו לתרבות רעה יוצא. ר. ר"ל, ששם הוי"ה ברחבו דהיינו בפשוטו, יש בו ד' אותיות, ובגבהו דהיינו במילואו באלפ"ן (וי"ד ה"א וא"ו ה"א) עולה מ"ה. ועיי"ש בעץ חיים.

שנח נודע דרוש לה ביהודה

שיהיו כל תפלותיו בכוונה. והנה מי שמתפלל בלי כוונה, תפלתו הוא פסולי המוקדשין, ואם אחר כך מכוין בתפלה אחרת, הוא מעלה גם תפלה זו למעלה (זוה"ק פקודי רמה, ב), אמנם שתקובל תפלה זו הפסולה תוך הכשרות הוא דוקא אם היתה בבית הכנסת, כי אומר אני, שתפלה זו יש לה דין קרבן שנפסל במחשבה שאם עלה לא ירד, אמנם מבואר במשנה (ובחים ט. ב) דוקא שפסולו בקודש, שכל שפסולו בקודש הקודש מקבלו, וכל שאין פסולו בקודש אין הקודש מקבלו, ואז דוקא אם תפלתו היתה בקודש דהיינו בבית הכנסת, הקודש מקבלו.

בסוכות הגדילה התורה השמחה מפני שהוא אחר יוה"כ שבו יצאנו בדימוס

[כ] חג הסוכות הבא עלינו לטובה, בחג הקדוש הזה הגדילה התורה השמחה יותר מכל המועדות, אחר שאנו מחכים ומצפים ביום הכיפורים לצאת בדימוס, כאשר נזכה לשוב בתשובה שלימה בעזרת ה' יתברך בימי התשובה הללו, והקב"ה מקבל תשובותינו ברחמים ופורס עלינו סוכת שלום ייט.

בסוכה נמצאים השכינה והאושפזין

וראוי לאדם לשבת בסוכה בקדושה ובטהרה, כי הוא חופף בכנפיו השכינה, ושבעה צדיקים אבות העולם המה אושפזין עמנו בסוכה, וראוי לכבד אורחים חשובים כאלו להכין להם מעדנים

ונראה דרך רמז, שרבא אמר שזה המספר בבית הכנסת והוא מומר להכעיס שאין לו מזה שום תועלת, כשר הוא, פירוש, שבקל נוכל להכשירו, כי במעט תוכחת יקבל מוסר, דרשע דחמס בעינן שיהיה נהנה מהעבירה, כי טבע החומר למשוך אחר התאוה, אבל זה שאין לו הנאה נקל להפרישו, אביי אמר פסול, פירוש, שישאר פסול ולא יקבל מוסר, מאי טעמא דהוה ליה רשע, 'דהוה' דייק, שהוא מהוה עצמו רשע שמגרה יצר הרע אנפשיה.

ואל תאמרו מה שאני קורא לזה המדבר בבית הכנסת מומר כי מלבי אני אומר זה, חלילה וחס, רק הן המה דברי הזוהר, וכן כתב הזוהר (תרומה קלא, ב) בהדיא, דאחזי פרודא, ואחזי דלאו מזרעא קדישא דישאל הוא, ואחזי דלית ליה חולקא באלקא דישאל יי, ומי לנו משומד גדול ממי שמראה בעצמו שאין לו חלק באלהי ישראל.

ע"י תפלה אחת בכוונה מעלים התפילות שלא היו בכוונה ובתנאי שהיו בביהכ"נ

[יט] ועוד פעם אני מזהיר בזה להתפלל בבית הכנסת דוקא, ובמקום רנה של הציבור שם תהא תפלה (ברכות ג, א), כי אף הגדול שבגדולים לא יתפאר

עם רשע, אל תשת רשע עד, ורבא אמר כשר, רשע דחמס בעינן. יח. ז"ל הזוהר: ומאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול, ווי ליה דאחזי פרודא, ווי ליה דגרע מהימנותא, ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישאל, דאחזי דהא לית ליה אלהא, ולא אשתכח תמן, ולא דחיל מניה, ואנהיג קלנא בתקונא עלאה דלעילא. יט. ראה פסיקתא דרב כהנא (נספחים אות ב) וז"ל: בראש השנה אין כתיב שם אפילו שמחה אחת, מאי טעמא, שהנפשות נידונות ומבקש אדם נפשו יותר מממונו, אבל בחג לפי שנטלו הנפשות דימוס שלהם ביום הכיפורים, כמו שכתוב (ויקרא טו, ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם ועוד שהתבואה ופירות האילן בפנים, לפיכך כתוב שם שלש שמחות, שנאמר (דברים טז, יד) "ושמחת בחגך", "ושמחת לפני ה' אלהיכם" (ויקרא כג, מ), "והיית אך שמח" (דברים טז, טו). וכן הוא בילקוט אמור רמז תרנד.

גם היושבים בה אין נקראין ייטבי הארץ ואין להם ישיבה בה, מאחר שהם עבדו עלי' למלכי העמים המושלים שם כמונו בח"ל אין זה נקרא ישוב שיושבים בה בישיבה. רק גרות בעלמא ולא מקיים וישבתם:

[טו] עיקר החכמה והידיעה כאשר נבלעת בלב, וכמ"ש בדואג [סנהדרין ק"ו ב'] דתורתו מהשפה ולהיץ ולא בלב, ורחמנא לבא בעי שיהי' נבלע בלב והלב נמשך אחר הידיעה והחכמה שבה וזהו קרא חכם לב שנא' וככל חכם לב נתתי חכמה דלמדו מזה בהרואה (ג"ה) ולא יחייב חכמה אלא להחמיק והכונה מי שהוא מקבל החכמה בלבו שזה נקרא חכם, אבל משפה ולחויץ נקרא כסיל כמ"ש בלב גבון וגו' ובקרב כסילים תודע, והרי שיש בו חכמה דתודע ומ"מ קוראי כסיל לפי שאינו בלב דאז תנוה משא"כ הכסיל אין לו הפץ בתבונה כי אם בהתגלות לבו, וכמ"ש בזוהר [בלק קצ"ג ב'] אבלעם סימן דלא ידע כלום שבוחי, ובודאי לא נכתב בתורה דבר שקר מה שאמר על עצמו יודע דעת עליון, אלא שכל ידיעתו משפה ולחויץ ומשהוציאם מהשפה בע"כ לא נשאך אצלו כלום ונטרד והלך כמ"ש על פסוק הנני הולך וגו', ואע"פ שידע דעת עליון שאוהב ישראל ושהם קיימים לעולמי עד עכ"ז לא הדל מלייצץ עצות להכשילם נגד רצון השי', כי הרשעים הן ברשות לבן (בר"ר פל"ד) ואין הלב נמשך אחר ידיעת האמת שמכיר רק החכמה נמשכת בע"כ אחר הלב הטמא, יע"כ אין משכן לחכמה לנוח בו אלא להשתבח בלבד וכל רוחו יוציא כסיל ולא נשאר בו כלום, וזהו סימן דלא ידע באמת כלום שאין נקרא ידיעה כלל להיות בו משכן הידע ליקרא ידועים וכבצאל מלא רוח חכמה הידע, רק הוא אמר יודע דעת עליון שהדעת הוא עליון ולמעלה ממנו רק שהוא הי"ל ידיעה להתפאר בה לבד ועכ"כ אל יתהלל החכם בחכמתו, והוא נקרא חכמתו אף דבאמת הוא בהיפך אצל המתהלל שהוא סימן דלא ידע כלום דאז אין לו שייכות עם החכמה כלל וממילא דאין לו במה להתהלל, אך הכתוב אומר על החכם האמת בחכמתו הקבועה בלבו, וכמ"ש בקדושין (ל"ב.)

בתחלה נקראת חורת ד' ולבסוף תורתו היינו דלא מיד נקבע בלב וכמ"ש [פסחים ס"ח ב'] דמטיקרא כי עביד אדעתא דנפשי' עביד, והיינו שלא לשמה דהוא נקרא בפסחים [ג' ב'] עד שמים שאינו מתפשט אלא בעוה"ז, כמ"ש (שבת ס"ג.) למשמאילים בה עושר וכבוד היינו בעוה"ז וג"ע התחתון הוא ג"כ תחת השמים אבל השמים שמים לד', ואין לו שייכות עם עצם התורה שהוא תורת ד' ואין לה שייכות עמו עדיין ליקבע בלבו, עד לבסוף דמתוך שלא לשמה בא לשמה אז נעשה תורה דילי' ונקרא חכם באמת שהיא חכמתו, ואז אין לו להתהלל עוד בה כי ההתפארות רק בעוד שלא ידע כלום והיא רק מהשפה ולחויץ להשתבח בפה ולב אין, וכשמתהלל סימן דאינו חכם והחכמה שידע אינה חכמתו באמת רק במחשבתו, אבל אה"כ הוא להיפך דהשי' קורא התורה דילי' אבל הוא מכיר דלית לי' מגרמי' כלום רק הכל מהשי' החונן לאדם דעת, וזהו תכלית חכמת אדם להכיר דהכל מהשי', ובזאת יתהלל המתהלל ר"ל מתהלל מפי אחרים כמ"ש יהלך זר וגו' כאשר הוא משכיל ויודע אותו ית' שהכל ממנו ושחלק מחכמתו:

[טז] איין ליהודי להתייאש משום דבר, בין בעניני הגוף כמ"ש [ברכות י' סע"א] אפי' חרב חדה על צוארו אל ימנע מהרהמים, בין בעניני הנפש אפי' גשתקע למקום שגשתקע וחסא בדבר שאז"ל (זוה"ק ח"א רי"ט:) שאין תשובה מובלת ח"ה או שתשובתו קשה או שרואה עצמו משתקע והולך בעניני עוה"ה, אל יתייאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרוש עוד, כי אין יאוש כלל אצל איש יהודי, והשי' יכול לעזור בכל ענין, וכל בנין אימה הישראלית הי' אחר היאוש הגמור דאברהם ושרה זקנים ומי מלל לאברהם הנקיח וגו' שלא עלה על דעת אדם עוד להתאמן זה ואפי' אחר הבטחת המלאך ושרה הצדקת ידעה האמונה דהשי' כל יכול ועכ"ז צחקה בקיבה שהי' רחוק אצלה להתאמן זה בידעה זקנית אברהם דטוחן ואינו כולט כמ"ש ברא"ר (פמ"ח) וכן זקנתה, ואם הי' רצון השי' לפקדם הי' פוקדם מקודם דלמעט בנס עדיף ולא עביד

ניסא במקום שא"צ, אבל באמת מאת ד' היתה זאת שיהי' בנין האומה דוקא אחר היאוש הגמור שלא האמין שום אדם ואפי' שרה שתפקד עוד, כי זה כל האדם הישראלי להאמין שאין להתיימש כלל דלעולם הש"י יכול לעזור והיפלא יד' דבר, ואין לחקור בחקירות למי עשה ד' ככה, וכן הישועה דלעתיד נא' [ישעי' נ"ג] מי האמין לשמועתינו וגו', וכ"א [סנהדרין צ"ז סע"א] דאין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה וע"כ אמר [ישעיה נ"א] הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, דגם התחלת בנינכם הי' כן אחר היאוש, ושוב מצאתי בתנחומא [פי' וירא] על פסוק וד' פקד דבר זה ע"ש ואהניין, ואאע"ה ראש האומה הוא עפנת דבר זה שלא להתיימש משום דבר כשנשבה לוט וכבר נתיימשו כולם מלהציל, דכ"א מלך סדום הרכוש קה לך דכבר נתיימש בידי המלכים וקניי' אח"כ אברהם אבינו בשינוי רשות, ואברהם אבינו אור עצמו עם שיה' ילדי ביתו לרדוף אחר ד' מלכים, ובנדרים [ל"ב ט"א] דהוא בגימט' אליעזר, ומשמעות השם מפורט בתורה אצל מרע"ה כי אלקי בעזרי ויצילני וגו' שכבר הי' הרב פרעה על צוארו הש"י יכול לעזור גם אחר היאוש שאין להתיימש משום דבר, וזהו רמז מספר שי"ת בגימטריא יאו"ש עם הכולל היינו שמספר זה הוא המוציא מידי יאוש ומורה שהש"י עוזר מכל דבר שהאדם חושב להתיימש, ונראה לי דנה דברי ההיא סבתא [סוכה ל"א א'] אתתא דהוה לאביה שי"ח עבדי כו' ע"ש היינו דחשבה אולי סוכרים כר"ש [ב"ק קי"ד א'] דסתם גזילה יאוש בעלים, ובפרט עבדי ריש גלותא דתקיפי ואלמי ומי ידון עם שהתקיף ואצל ר"ג ורבנן שעמו הוי שינוי רשות ולפיכך לא השגיתו בה. ע"כ אמרה דהוה לאביה כו' שהיא מזרע אברהם שהתאזר עם שי"ח עבדיו לעזור דבר זה שאין יאוש כלל, ולמה לא ישגיתו בה להאמין לזו שלא נתיימשה כלל כי גם היא מזרע אברהם אבינו בוטחת בהש"י כמוהו ויודעת שהש"י יכול לעזור נגד הכל והי' לו לחוש לדברי' ושלא לישב בסוכה הגזולה:

[יז] בשבועות צריך למסור כל תאותיו

להשם יתברך שזהו ענין הקדמת נעשה לנשמע, ולא אמרו לשמוע קודם אם יכולי' לקבל כמו שאמ"ה הוה מינא אי מציתו כו' (שבת פ"ח.), וע"כ לא ניתנה תורה לאו"ה שהם שאלו מה כתיב בה וכשאמר להם דבר שנגד תאותם לא רצו לקבלה (פסיק"ר ר"פ כ"א), אבל בני ישראל לא שאלו כלל מה כתיב בה כי נתרצו לעשות כל מה שיצוה ואפי' שהוא נגד תאות לבם, וזהו מסירת כל התאות להש"י שאפי' בתכלית תוקף התאוה הוא מוכן למנוע עצמו ממנה אם אינו כרצון הש"י, וכמ"ש (שהש"ר פ"ז שהו"ט ב') על פסוק סוגה בשושנים לאהרן שהוציא כמה הוצאות ובא ליזקק אמרה לו כשורשה אדומה ראיתי זה פונה לכאן ואיזה הוה עקצו רק דברי תורה הרכים כשורשה, וזהו ענין שתי הלחם דשבועות שבאות חמץ שהוא הקרבנות האור שבעיסה המעכב כמ"ש [ברכות י"ז א'] להש"י, ועי"ז זוכה לקבלת מתן תורה שהוא התכלין ליצר (קדושין ל"ז) היינו להשתמש בו רק כרצון הש"י, ואז הוא טוב מאוד כדכ"ל בבב"ר וכמ"ש [ברכות ל"ד א'] בשאר דמיעוטו יפה רק רובו קשה, וזהו הסכלות מעט היקר מחכמה מכבוד, נכבה הוא השגת הדברי תורה עצמן, וכבוד הוא הנמשך ממנה בטוף דכבוד חכמים יגחלו והסכלות מעט הוא המביא לכל זה ע"י הרגשת החסרון דעי"ז הוא הומד ימתאוה ומצפה לד"ת להשלים ע"י זה חסרונה, וזהו עיקר כח האדם רק התשוקה וההשתוקקות שיש לו ושהוא מכין את עצמו לקבל ולעשות ככל התורה, והשאר הכל מהש"י הנומר בעדו והוא יתן חכמה אבל לא יהיב אלא לחכמיו, הם אותן שיש בהם הראשית חכמה שהוא יראת ד' דנקרא ג"כ חכמה כמ"ש הן יראת ד' היא חכמה שהוא הכנת הלב שלא לעשות שום דבר שנגד רצון הש"י, ואז כל התורה והחכמה מסור לו לדעת מה הוא רצון הש"י ושיהיו כל מעשיו ומחשבותיו כפי חכמת הש"י שבקרבנו, וזהו ג"כ הכנת ג' ימים אל תגשו אל אשה שקידם מתן תורה שלא יהיו הנשים פולטות ש"ו וטומאה זו מצד התאוה, ואף דקיי"ל (ברכות כ"ב.) כרבי יהודה בן בתירא דאין דברי תורה מקבלין טומאה, והו

השער הרביעי, שער הבטחון.

בבטחון על האלהים יתברך לברו.¹

אמר המחבר: מפני שקדם מאמרנו בחיוב קבלת עבודת האלהים, ראיתי להביא אחריו מה שהוא צריך יותר מכל הדברים לעובד האלהים ית', והוא הבטחון עליו בכל דבריו, בעבור מה שיש בו מן התועליות הגדולות בענין התורה ובענין העולם. ותועלותיו בו בתורתו, מהם מנוחת נפשו ובטחונו על אלהיו יתברך, כמו שהעבד חייב לבטח על אדוניו, מפני שאם איננו בוטח באלהים בוטח בזולתו, ומי שבוטח בזולת ה' מסיר האלהים השגחתו מעליו, ומניח אותו ביד מי שבטח עליו ויהיה כמי שנאמר בו²: כי שתיים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצב להם בארות בארות נשברים וגו', ואמר³: וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב, ואמר הכתוב⁴: ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, ואמר⁵: אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים ושטי כזב, ואמר⁶: ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו ומן ה' יסור לבו, ואם יבטח על חכמתו ותחבולותיו וכח גופו והשתדלותו יעזבוהו ה' לנפשו⁷ ויגע לריק, ויחלש כחו, ותקצר תחבולתו מהשיג חפצו, כמ"ש הכתוב⁸: לוכד חכמים בערמם, ואמר⁹: שבת י וראה תחת השמש, כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגו', ואמר¹⁰ כפירים רשו ורעבו ודורשי ה' וגו', ואם יבטח ברוב עשרו, יוסר ממנו וישאר לזולתו, כמ"ש¹¹ עשיר ישכב ולא יאסף עיניו פקה ואיננו, ואמר¹²: אל תיגע להעשיר מבינתך חדל, ואמר¹³: התעייף עיניך בו ואיננו וגו', ואמר¹⁴: בחצי ימיו יעזבו וגו', או תמנע ממנו הנאתו בו, כאשר אמר החכם¹⁵: ולא ישליטנו האלהים וגו', ויהיה אצלו פקדון ששומר אותו מן הפגעים עד שישוב למי שהוא ראוי לו, כמ"ש¹⁶ ולחוטא נתן ענין לאסף ולכנס לתת לטוב

1 «לברו» חסר בכל ההוצא' והוספתי עפ"י מ. 2 ירמיהו ב' י"ג 3 תהלים ק"ו כ'

4 ירמיהו י"ז ז' 5 תהלים מ' ה' 6 ירמיהו שם

7 «יעזבוהו ה' לנפשו» חסר בכל ההוצא' והוספתי עפ"י מ.

8 איוב ה' י"ג 9 קהלת ט' י"א 10 תהלים ל"ד י"א 11 איוב כ"ז י"ט

12 משלי כ"ג ד' 13 שם 14 ירמיהו י"ז י"א 15 קהלת ו' ב' 16 שם ב' כ"ו

חידושי הרד"ק

ועשה להם משתה והעמד להם זונות כגיל. שכן דרך פרסיום היה כמ"ש רש"י שלהי עכ"מ וע"י פ"א פמ"ט. ויעשו כרצונם. פי' מנות. ובלקוט מביאר כרצונם אין אותם שלא יהיה פ"פ למה"ד וצ"ל (למדת הרחמים) לומר בע"כ הביאום.

ענף יוסף

ימי מתושלח עכב הוא יתברך המבול מפני כבודו. על כן התגבל המן הרשע בלתי עשות הרעה אשר חשב על היהודים בתוך ז' ימי בני אבל משה כל ימי זכותו לישראל בהם. אבל יום י"ג ראוי לזה שהורגו רז"ל על ז' ימי אבילות שיום אחרון מקצתו ככלו. ושהוא כי על ידי מקצתו מתולת היום. יופשם הצדיק ויפרד משיבות העה"ז. נמצא גשלים ימי אבל משה בי"ג לזכות שמקצת היום ככלו. ולא האריך עד י"ד ולהלן משום שהם שייכים לפסח כגיל. ועיין באלשיך פסוק ויקראו סופרי המלך. עכ"פ לא הפיל גורל על ימי החדש רק שבחר בעצמו יום י"ג. וא"כ למה כתב להם המן שנפל הגורל בחדש אדר בי"ג בו. ואפשר שכתב להם כן לחזק לבבם יותר. ועוד שלפי ספרותו היה כאילו נפל הגורל בפרוש על יום זה. ועיין מה שכתבתי עוד לעיל סי' י"ג בשם היערות רבש ותמנן נחת. י"ד מיד עמד שטן והלשין עליהם לפני הקדוש ברוך הוא כו'. חומר עבירה זו שאח"ל שאחשורוש אמר בלשצר מנה ומעה אנו מנינא ולא מעינא. כיון רחמי דבטי שבטי ולא אפרק אמר מולא אפרק השתא ודאי לא מפרקי. ואייתי מניא רבית מקדשא ואשתמש בהון כו'. באופן שמשחה זה שעשה אחשורוש היה שמח לאיד שלנו ועל חורבן כרמ"ק שחשב שלא יבנה עוד לפי רעתו. ולא היה ראוי לישראל ליהנות ממשחה כזה שהוא חילול ה' גדול וכפירה שאין למעלה הימנה. ולכן היה מקום לקבנן עליהם.

ליקוטים

א"י א"י תירא מפחד פתאום כו'. וכו'. צ"ע מה חרשו ב' אלו זה על זה, וכבר כתבתי ביפה עינים ח"א פ' תצוה שמצד ספור עצת המן ומעשהו יראה כי אלת יד ההשגחה בנתים ולא היו הרברים בדרך מקרה וזה מ"ג צדדין. האי מצד העתר המלך לבקשת המן מיד בלי חקירה איזה עם הוא. ואם הרבר ראוי, וכן לא יעשה למלך יושב על כסא דין אלא שמה' היתה להוכיח את ישראל. והבי' כמה שהלך המן לקראת נזשים ומצא חפור נופל באדר נגד ישראל ועכ"ז נהפך להם לסוכה אשר ישלפו המה בשנאותיהם ואין זה אלא מה' המשנה מערכת המולות וכמ"ש רבים, הג מצד היות מעשה המן באופן שהיתה להם תקומה כי לפי רשעתו היה לו לעשות באופן שלא תהא תקומה אלא שה' סכל עצתו בכמה דברים אם במה שלא פירש שעל עם ישראל מדבר וגם לא פירש בהם הרינה אלא אמר לאבדם וכו' נשאר מקום

אל תירא מפחד פתאום כו'. הכוונה משום ששני פחדים היו ביד ישראל. אחד דן לא יעצרו כח אויביהם להאריך עד י"ג לאדר ויקומו פתאום להשמיד. ע"ז אמר אל תירא מפחד פתאום. ועל הפחד שני שימתינו אויביהם להאריך עד י"ג אדר. אולי לא יתוקן הדבר בנתיים ויתעחדו לגלים ביום מועד הוא י"ג לאדר. על זה אמר ומשואת רשעים כי תבא. ר"ל אל תירא משואת רשעים כי תבא בזמנו בי"ג אדר. עוצו עצה ותופר כו'. רמז ליה בזה הפסוק אף שנמסרו בידי אדם בעל בחירה ועוה כמות ההצלה. מ"מ תופר עצתם ודבורם לא יקום. ועד זקנה אני הוא כו'. רמז לו בזה כי מה שיפיל את המן ויציל את ישראל אינו מחמת רוב זכות ישראל כי אם על שאמר לאחשורוש שאלהי ישראל שהפיל את פרעה וסיוחן ועונן ולי"א מלכים כבר הוא זקן כי הלא שונאים רקדו בהיכלו והיה שותק. על כן בא הוא יתברך לומר ועד זקנה וגו' כלו עתה שאפילו יודע כי עד זקנה אני הוא. כי בזמן החורבן שאמר שהייתי זקן אני הוא כאשר בתחלה כי אני ה' לא שנית. וגם עתה עד שיבה בגלות זה עמד שטן אסכול בצרתכם כי בכל צרתם וגו' עד שתקנו בתשובה ותפלה ואח"כ ואמלם. וזהו אסכול ואמלם. יד הדא הוא דכתיב ובמלאות. והמן הוא תמן דכתיב לעשות כרצון איש ואיש ואמרינן בגמ' ואיש זה המן. ואין

שְׁמַח הוּא וְכָל בְּנֵי חֲבוּרְתּוֹ, וּפְגַעוּ בְּמַרְדְּכֵי שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לַפְּנֵיהֶם. וְרָאָה מַרְדְּכֵי שֶׁלֶשָׁה תַּיִנוּקוֹת שֶׁהָיוּ בָּאִים מִבֵּית הַסֵּפֶר, וְרַץ מַרְדְּכֵי אַחֲרֵיהֶם, וּבְשָׂרָאָה הִמָּן וְכָל חֲבוּרְתּוֹ שֶׁהָיָה רֵץ מַרְדְּכֵי אַחֲרֵי הַתַּיִנוּקוֹת, הִלְכוּ אַחֲרֵי מַרְדְּכֵי לְדַעַת מַה יִּשְׁאַל מַרְדְּכֵי מֵהֶם. פִּינּוֹן שֶׁהֵגִיעַ מַרְדְּכֵי אֶצֶל הַתַּיִנוּקוֹת שָׁאַל לְאַחַד מֵהֶם פֶּסֶק לִי פְּסוּקָךְ. אָמַר לוֹ (משלי ג כה) אַל תִּירָא מִפְּחַד פְּתָאִים וּמִשְׂאֵת רְשָׁעִים פִּי תִבֵּא. פֶּתַח הַשָּׁנִי וְאָמַר אֲנִי קְרִיתִי הַיּוֹם וּבָרָה הַפְּסִיק עֲמַדְתִּי מִבֵּית הַסֵּפֶר, (ישעיה ה י) עֲצוּ עֲצָה וְתַפֵּר דָּבָרוֹ דְּבַר וְלֹא יְקוּם פִּי עִמָּנוּ אֵל. פֶּתַח הַשְּׁלִישִׁי וְאָמַר (שם לו ה) וְעַד זִקְנָה אֲנִי הוּא וְעַד שִׁיבָה אֲנִי אֶסְבֵּל אֲנִי עֲשִׂיתִי וְאֲנִי אֶשָּׂא וְאֲנִי אֶסְבֵּל וְאֶמְלֹט. פִּינּוֹן שֶׁשָּׁמַע מַרְדְּכֵי כִּף שָׁחַק וְהָיָה שְׂמַח שֶׁמָּחָה גְדוּלָּה. אָמַר לוֹ הִמָּן מַה הִיא זֹאת הַשְּׂמַחָה שֶׁשָּׁמַחְתָּ לְדַבְרֵי הַתַּיִנוּקוֹת הַלְלוּ. אָמַר עַל בְּשׂוֹרֹת טוֹבוֹת שֶׁבְּשָׂרוֹנֵי שְׂלֵא אֶפְתַּח מִן הַעֲצָה הִרְעָה שֶׁיַּעֲצֵת עֲלֵינוּ. מִיָּד כָּעַס הִמָּן הִרְשַׁע וְאָמַר אֲנִי שׂוֹלַח דְּרִי תַחֲלָה אֶלֶּא בְּאֵלוֹ הַתַּיִנוּקוֹת.

העם האמור כאן. בודאי אין מקרא יוצא מידי פשוטו דע"כ לכל העמים עשה כדכתיב להביא את ושתי המלכה להראות העמים והשרים את יפיה. אלא דמיתורא דהעם דריש דגם ישראל היו שם. ועי' מ"ש לעיל פ"ב סי' ה'. ונתקלקלו בזנות. ובאכילה נמי חטאו שאכלו תכשיל של נכרים כדאמרינן בחזית פסוק זאת קומתך. ובר מן דין מפני שעשה משתה על שמחת בטול בהמ"ק היה אסור לישוב שם. כי אינם באים. בתשובה שלימה לפניך. כך העתיק האלשיך. והקשה כי הלא עוד אכלם בפניהם. ומתי נעשתה התשובה לדבר. ולומר כי לא היתה שלימה. ותירץ ח"ל אך אין ספק שהוקשה לו קושיית רשב"י לתלמידיו שאם על הסעודה היתה רעתם. של שושן יררגו ושל כל העולם אל יררגו. על כן אמר כי אין ספק שעדיין לא הסהרו מעון שהשתחוו לעבודה זרה בימי נבוכדנצר שהוא עון שחלו לשוב ממנו והיתה מדה"ד בלתי מקסרת עד אשר נעשתה תועבת הסעודה ואז היה פתחון פה לשטן לקסרג ולומר כי ענין הסעודה סוכיח שלא שבו בתשובה מעון הצלם בשלמות. מצד שעל ידי עון הסעודה היה עון הע"ז חורר וגיעור. וזהו שאמר אינם באים בתשובה שלימה לפניך. כי עון זה מוכיח על הקודם וממלא הסאה. נמצא לפ"ז גם לר' ישמעאל זה וזה גורם עכ"ל.

יד (יח) אָמַר ר' יִצְחָק נִפְתָּא הִמָּן הִרְשַׁע בְּעֵלְיָלָה גְדוּלָּה בָּא עַל יִשְׂרָאֵל, הָדָא הוּא דְכָתִיב (לעיל א ה) וּבִמְלֹאת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל הָעַם הַנִּמְצָאִים בְּשׂוֹשַׁן הַבִּירָה וְגו', וְאִין הָעַם הָאֵמּוּר בָּאֵן אֶלֶּא יִשְׂרָאֵל, הָדָא הוּא דְכָתִיב (דברים לג כט) אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹף עִם נוֹשַׁע בְּה' וְגו'. אָמַר הִמָּן לְאַחֲשׁוּרוֹשׁ אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֵלוֹ שׂוֹנָא זְמָה, הַעֲמֵד לָהֶם זֹנוֹת וְעָשָׂה לָהֶם מִשְׁתָּה וְגִזֹר עֲלֵיהֶם שֶׁיִּבְאוּ בָּלֶם וְיֵאכְלוּ וְיִשְׁתּוּ וְיַעֲשׂוּ כְרִצּוֹנָם, שְׁנֵאמַר (לעיל א ח) לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן אִישׁ וְאִישׁ. פִּינּוֹן שֶׁרָאָה מַרְדְּכֵי כִּף, עֲמֵד וְהַכְרִיז עֲלֵיהֶם וְאָמַר לָהֶם לֹא תִלְכוּ לְאָכַל כְּסַעוּדְתּוֹ שֶׁל אַחֲשׁוּרוֹשׁ, שְׂלֵא הַזְּמִין אַתְּכֶם פִּי אִם לְלַמֵּד עֲלֵיכֶם קְטוּגָרִיא, כְּדִי שִׁיְהֵא פִתְחוֹן פֶּה עִם מִדַּת הַדִּין לְקַטְרַג עֲלֵיכֶם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְלֹא שָׁמְעוּ לְדַבְרֵי מַרְדְּכֵי וְהִלְכוּ בָּלֶם לְבֵית הַמִּשְׁתָּה. אָמַר ר' יִשְׁמַעֵאל שְׂמוֹנָה עָשָׂר אֶלְף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת הִלְכוּ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה וְאָכְלוּ וְשָׂתוּ וְנִשְׁתַּכְּרוּ וְנִתְקַלְקְלוּ. מִיָּד עֲמַד שְׁטָן וְהִלְשִׁין עֲלֵיהֶם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר לִפְנֵי רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם עַד מָתִי תִדְבַּק בְּאִמָּה זֹו שֶׁהֵם מִפְּרִישִׁין לְבַבְּם וְאִמּוֹנָתָם מִמָּךְ, אִם רְצוֹנְךָ אֲבֵד אִמָּה זֹו מִן הָעוֹלָם פִּי אֵינָם בָּאִים בְּתִשׁוּבָה לְפָנֶיךָ. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ

מתנות כהונה

אותן האגרות ונתנו ביד המן גרסי'. יד וגזר גרסי'. ונתקלקלו. זנות.

לעשות באופן שלא תהא תקומה אלא שה' סכל עצתו בכמה דברים אם במה שלא פירש שעל עם ישראל מדבר וגם לא פירש בהם הרינה אלא אמר לאבדם וכו' נשאר מקום

בבא מציעא כג

עין יוסף

מדרש רבה אסתר פ"ז ג, ט

עין יוסף

עמ

תסתפק בעליונים, היינו שבתורה יש פר"ם פשט רמז דרוש סוד. שפשט רמז דרוש אינו נוהג אלא בתחתונים אבל סוד נוהג יותר בעליונים שהם יודעים הסוד על כור"י. זהו שאמר השמן תסתפק בעליונים היינו בסודות התורה. למחות את ישראל. ע

כענף מה שכת' בשם האלשיך. שנאמר הן אראלם צעקו חוצה. בחרבן בהמ"ק מיירי וכן אלביש שמים קדרות. וה"ה בכל צרה שלא תבוא על כלל ישראל [יפ"ע]. מה אנו יכולים לעשות. כי בזמן החרבן אחז"ל שקרא ירמיהו לאבות ולמשה וכל אחד הליץ טוב ולא העיל על חמאת ישראל על כן גם עתה לא השניחו האבות ואמרו מה אנו יכולים לעשות אם הם חטאו. והוא מדאנה מדבר פן כמקרה שעת חרבן גם עתה יקרה שצעקו ולא נענו כמ"ש ז"ל באיכה רבתי נאלשיך ויפ"ע. חזר אליהו ואמר לו למשה כו'. מה תענה על הצרה הזאת. לומר הנה ידעתי תוכל להשיב כאבות. על כי גם אתה לא נענית בזמן החרבן כהם. אמנם להיות צרה זאת כיחוד לך ואין לך להשיב כך. והוא כי המן הפיל פור השוב הנורל מיום ליום ומחדש לחדש ולא מצא יום מוכן כי אם יום פסירתך באומר כי ביום סילוקך נסתלק זכותך מעל ישראל נמצא כי הצרה הזאת נוגעת אליך ועל כן מה תענה אתה על הצרה הזאת. שעל כרחק אל תענה כאבות כי אם שתראה להם שלא נסתלקה מהם לגמרי. כי אם גם עתה

תעמוד להם [אלשיך]. אמר לו יש ושמו מרדכי. ואע"ג דניאל נמי זוה דהתך זה הניאל כדלקמן וכן הוא בפ"ק רמגלה. יש לתרץ דמ"ל להמדרש זה כמדרש שהביא הילקוט וכן הוא בתרנום שהמן הרגו. ומשום דידע אליהו שעתיד המן להרגו לא הזכירו לתפלה זו [יפ"ע]. עוד אפשר שהזכירו למרדכי ע"ש שהוא מירע רחל שהוא מסוגל לאבד את זרע עמלק כדכתיב אם לא יסחבום צעירי הצאן. אם בטיט היא חתומה כו'. הכוונה שהטיט יכול להמחות ורושם הדרם [או הריו לפי גוסחא אחרת] ישאר ימים הרבה ויעמוד ולא ימחה. והמליצו אם בטיט היא חתומה כלומר אם היא חתומה באופן שאפשר שתתבטל או יש תקנה כגון אם הוא גזר דין שאין עמו שבועה. ואם חתומה היא באופן שאי אפשר לבטלה והוא דומה לרושם הדרם או הריו והוא גזר דין שיש עמו שבועה או אין תקנה ברבר [מגילת סתרים] וע' בענף. מה שהיה הוא. כלו מה שהיה ונזר כבר הוא ואין להשיב. ומרדכי ידע

הוא תורה מה תהא עליה. אמר לפניו רבונו של עולם תסתפק בעליונים. וגם השנה דעתו למחות את ישראל. באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא למה לי אמה שבשכילה הרפיתי אותתי ומפתי לכל הקמים עליהם לרעה, (דברים לב כו) אשפיתה מאנוש זכרם. מיד אמר הקדוש ברוך הוא לשטן הבא לי מגלה ואכתב עליה בליה. באותה שעה הלך השטן והביא לו מגלה וכתב עליה. מיד יצתה התורה בבגדי אלמנות ונתנה קולה בבכי לפני הקדוש ברוך הוא. וגם מלאכי השרת צעקו לקול בכיתה ואמרו לפניו רבונו של עולם אם ישראל בטלים מן העולם אנו למה אנו צריכין בעולם, שנאמר (ישעיה לב ז) הן אראלם צעקו חצה מלאכי שלום מר יבקיין. ביון ששמעו חמה ולבנה כה, אספו נגהם, שנאמר (שם ג א) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם.

באותה שעה רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם. ואמר להם עד מתי אבות העולם רדומים בשנה ואי אתם משגיחים על הצרה שבניכם שרויין בה, פי מלאכי השרת וחמה ולבנה וכוכבים ומזלות ושמים וארץ וכל צבא המרום בוכים במרר, ואתם עומדים מנגד ואינכם משגיחים. אמרו לו מפני מה. אמר להם מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשורוש, ובעבור זאת נגזרה עליהם גזרה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם. אמרו לו אברהם יצחק ויעקב אם הם עברו על דת הקדוש ברוך הוא ונחתמה גזרתם מה אנו יכולים לעשות. חזר אליהו ואמר לו למשה אי רועה נאמן כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזרתם לבלתי השחית, שנאמר (תהלים קו כג) לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית, מה תענה על הצרה הזאת (ישעיה לו ג) פי באו בנים עד משבר וגו'. אמר לו משה פלום יש אדם פשר באותו הדור. אמר לו יש ושמו מרדכי. אמר לו לך והודיעו כדי שיעמד הוא משם בתפלה ואני מכאן ונבקש רחמים עליהם לפני הקדוש ברוך הוא. אמר לו רועה נאמן כבר נכתבה אגרת בליה על ישראל. אמר לו משה אם בטיט היא חתומה תפלתנו נשמעת, ואם בדרם נחתמה מה שהיה הוא. אמר לו בטיט היא חתומה. אמר לו משה רבינו לך והודיע למרדכי. מיד הלך והודיע למרדכי, הלא הוא דכתיב (לקמן ד א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה

מתנות כהונה

ה"ג בוכים במרד ואחם עומדים מנגד. משם בתפלה. מעולם החמון. מה שהיה הוא. כלומר מה שזיה ונגזרה כבר הוא ואין להשיב. ה"ג מיד הלך והודיע למרדכי.

חידושי הרד"ק
תורה מה תהא עליה אמר לפניו כצ"ל. וגם הכבילה השוה דעתו כ"ה בילקוט וצ"ל.

ענף יוסף

וגם השוה דעתו למחות את ישראל. הכוונה שאף שלא הספיק טענה זו של המלאכים לגזר כליה. לפחות הספיקה שהשוה דעתו כו'. והוא שבו יתברך יש מדה"ד ומדה"ד. ולפעמים טענת מדה"ד מכרעת ולפעמים טענת מדה"ד מכרעת. ולפעמים הדבר שקול בשוה. ואמר כאן כי גם שמתחלה היתה המיה בדעתו יתברך אל הרחמים עתה השוה דעתו שהיה דעתו שוה בלתי נוסה ומכריע לשום צד כי היה הדבר שקול בענין למחות את ישראל. ולהיותו יתברך חפץ חסד מבה כלפי חסד ושמח במלמדי מניגורם על בניו. ע"כ מה עשה הוא יתברך בראותו מה הדבר שקול בקש לתת התעוררות אל האפשריים ללמד מניגוריא חזרה ואליהו נשמות צדיקים וכיוצא בהן. והוא כי הנה כי טענות היה אפשר להשיב לפניו

ליקוטים

למלך להתהפך כנגדו ולומר אני לא חשבתי שעל ישראל היו הדברים או לא חשבתי דהרינה כמש אכרית ואע"פ שהמלך ראי לישראל להרינה כמש הורה ואם במה שלא כתב הכתבים באופן שלא היתה להן השבה כי ענין כתבי המן היה באופן שחיתת להם השבה כדפירש שם, ולג צודין אלו רמוזו ג' פסוקים אלו כפי התינוקות שבכחונה, הא' והיא הפתאומיות וההירות המעשה בשרו האחד שלא יפחד ובכחונה המערכת בשרו, הכי עוצו עצה ותופר כי עם שיבואו בעצה עמוקה בהוראת המערכת מפר אותות בדים וקוטמים יהולל ועל היות מקום להצלה אמר, הני אני אסבל ואמלט. ועתה ראיתי עוד לחדש כי אפשר יעמדו רגליהם ותיאשו מהפליטה כי לא יקוים להם פליטה לא מצד המלך והמן העושים לאמר שמא יכמרו רחמינו עליהם ויהפך לבבם למובה כי ידעו שניהם רעים וחמאים אויבי ישראל ומי ישיבם ולא מצד שאר שרי המלכות שירחמו עליהם בהתחננם להם או כי ירבו שוחד וידברו באוני המלך להשיבו אחור כאשר יקרה לפעמים בשרי המלכות כי אחר שבבעת כולם נהיה הדבר כדלעיל אך ישנו את מעמם ולא מצד רחמי שמים למה שידעו כי עונותיהם המו אלה אם מפני צלמו של ג' ואם מפני אכילתם בסעודת אחשורוש כדלעיל, וע"כ קדם ה' פניהם בני פסוקים אלו כנגד הא' אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים, והב' עוצו עצה ותופר, וכנגד ה' ועד זקנה אני הוא, כי מעם הזקנה בחוקי יתב היא התשת החכ בעון ישראל כדפירשנו לעיל כמ"ש שהוקין ולוה אמר שעכ"ז יסבול עונם ויסלם (יפה טו).

זאת שהוא עונש מן השמים, רק חשבו והבינו שהוא רק מקרה ממקרי הטבע וממילא דלא יתנו לבם להשיב אל ה', וזה ששלח מרדכי אל אסתר ויגד לו את "כל אשר קרהו", וכדברי המדרש בן בנו של קרהו בא עליהם כמאמר הכתוב "אשר קרך בדרך", והיינו שזה כונתו של עמלק להכניס ספק בלבם של ישראל שלא להאמין בהשגחה רק הכל בא במקרה, וגם כעת המצב הוא כן אשר לא ראו בגזרה זו יד ה', וממילא לא יהיה התכלית לעשות תשובה, וע"ז התאונן מרדכי בתשובתו אל אסתר.

ואסתר המלכה בשומעה זאת שעם בני ישראל מתעקשים בחסרון אמונתם שלא להאמין שהוא עונש מן השמים, נתישבה בדעתה להראות עצמה נגד כלל ישראל כאילו אינה משתתפת כלל בצערן של ישראל כדי שלא יבטיח לבם עליה, וכמו שאמרו ז"ל [מגילה טו, ב] מה ראתה אסתר להזמין את המן, כדי שלא יאמרו אחות לנו בבית המלך, והיא בודאי תעשה הכל לבטל הגזרה מעלינו ולא יעשו תשובה, על כן השיבה תשובה אשר נראה שיראה לנפשה ואינה משגחת כלל על צרת ישראל, וישראל בראותם שאין להם מחסה ומנוס מצד אסתר, אזי יפקחו עיניהם וישובו לה' בצום ובתפילה, ואז יבא להם הישועה מן השמים, אבל אם היתה משיבה תיכף שתלך אל המלך ולבקש מלפניו על עמה, אז היו כל ישראל סומכים עליה ולא על קבה"ו, על כן היא בחכמה היתה משיבה כן.

מבאר הדברים עם עובדא באשה אחת שבא

לפני המגיד הק' מקוזניץ זי"ע

וכאשר יסופר שבאה פעם אחת אשה

בשביל סכנת כלל ישראל, הלא אף הפחות שבפחותים לא יעשה כזאת. ובאמת זה היתה תשובת מרדכי על דבריה "אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים כו' רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר" כו', "ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי לך כנוס את כל היהודים כו' וצומו עלי שלשה ימים לילה ויום וגם אני ונערותי אצום כן ובכך אבא אל המלך כו' וכאשר אבדתי אבדתי", ויוקשה מעיקרא מה סברה ואח"כ מה סברה, וגם מהו כפל הלשון של "כאשר אבדתי אבדתי".

ויראה לבאר בס"ד, דכתוב בפייט לפורים, 'מכל דורו בן להתבונן דעת מאיזה חטא צג צר שונן' עכ"ל, והיינו דבאמת כולי עלמא ידעו מהגזרה ומהצרה שבא על ישראל שראו הגזרה בכתב, אבל לא התבוננו על הסיבה מאין בא עליהם זאת, כי הכלל חשבו שבא זאת מרצון ומזדון לב אחשורוש והמן, מרוע לבם להרע לישראל, אבל מרדכי נתן לבו להתבונן ולידע שלא מלבם יצא הגזרה הזאת, רק הסיבה לזה שסרו מן הדרך שנחלו מאבותיהם ועזבו התורה ומצותיה, והם היו רק כלים לחרון אף ה', כמאמר הכתוב [ישעיה י, ה] "הוי אשור שבט אפיי", כמו שאמר הכתוב "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה" - למעלה, שהוא עונש מן השמים על עוזבם תורתו, וגם אסתר הצדקת הבינה הכל בטוב על מה שבא עליהם צרה הזאת. וזה שאמרה אל מרדכי ע"י התך שמא כפרו ב'זה אלי ואנוהו' ושמא כפרו בהלוחות דכתיב 'מזה ומזה הם כתובים', והם ידעו והבינו שורש הדבר, אבל ההמון ישראל לא רצו להבין

שכאשר באת לפניו אמרה לו רבי' בייא מיר איז פקוח נפש איך גייא ניכט הערויס ביז איהר גיבט מיר איין ישועה און איהר מוסט מיר העלפען, - ראיתי מדברין שאת שמת כל בטחונך בי ושכחת לגמרי מהשי"ת שהוא הבעל הישועות וממנו ומידו באים כל הישועות כלליים ופרטיים, על כן רציתי לעוררך ע"ז במה שבקשתי ממך כל ממונך, וזאת ידעתי שלא תתני לי וממילא תסור ממני בטחונך ושמת אותה על הקב"ה, ואז כאשר תהיה בוטחת בשם יתברך בודאי תשיגי מבוקשך, כי לא יכלמו לנצח כל החוסים בו, ועתה כאשר את בוטחת בהשי"ת אתפלל גם אנכי בערך ואז אקוה כי הישועה לא ישאר חוצה, זה היתה כל כונתי במה שבקשתי ממך כל ממונך, אבל באמת שיהיה די גם הרובל שרצית ליתן תיכף מתחילה, עכ"ד הרבי ז"ל.

וזה עשתה אסתר בדבריה עם ישראל, כדי שלא ישימו בטחונם בה השיבה כנ"ל למרדכי, ובטח עיני כל ישראל היו צופין ומיחלים אצל מרדכי לשמוע תשובת אסתר, וכאשר שמעו דבריה איך שלא תשים לבה על צרתן כמו שניכר מתוך תשובתה, דאלמלי היתה צרת ישראל על לבה בודאי שלא היתה משיבה כן, כי יראה שלא לסכן עצמה כי נפשה חביב עליה מנפש כל ישראל, כי אפילו איש פחות הערך אינו עושה כזאת, וכששמעו כן ישראל נתמלאו יאוש על בטחונם עליה ונתעוררו לבטוח בהקב"ה, זה היה כוונת אסתר בתשובתה אל מרדכי, ועשתה זאת לפניו בשביל ישראל.

ובאמת גם מרדכי בעצמו לא הבין מתחילה כונת תשובתה והתפלא עליה,

אחת אל המגיד הקדוש מקאזניטץ בבכיה שהשר שהיו שוכרין ממנו הארענדא זה שנים רבות, השליך אותה ואת בעלה ובניהם חוצה ולא נשאר להם רק כחמשים רובל, והוא ממש פקוח נפש, ואמרה בזה"ל רבי איהר מוסט מיר העלפען איך געה ניכט פאן דאנען הערויס ביז איהר גיבט מיר נישט דיא ישועה' [רבי אתה מוכרח לעזור לי איני יוצאת מכאן עד שתתן לי ישועה], והיתה מניחה על השלחן פתקא עם רובל אחת לפדיון, ע"ז אמר הקדוש הנ"ל דאס קאסט חמישים רובל', ואמרה רבי הלא כל ממוני הוא חמשים רובל ואי אפשר לנו להשאר בלא פרוטה, והתחילה לישא וליתן עמו שתיתן כך וכך, ותמיד הוסיפה ונתנה על השלחן בהוספת רובל שרצתה ליתן, והוא באחת שלא יזויל לה אף פרוטה אחת עד שספרה לו חמשה וארבעים רובל על השלחן, והרבי מחזיק בדיבורו שרק חמשים רובל מוכרחה ליתן, וכשראתה שהרבי אינו רוצה בפחות אמרה עוד בתחנונים הרבי לא יהיה גזלן עליה בלוקחה ממנה כל ממונה, אבל הרבי לא הניח אף פרוטה, וכשראתה העקשנות של הרבי באה בכעס ואמרה 'נון וואן דער רבי ווירט מיר ניכט העלפען ווירד מיר השי"ת העלפען' [אם הרבי אינו רוצה לעזור ה' יעזור], ופתחה את ה'שורטץ' [סינר] שלה וביד שניה גוללה את כל הכסף שהניחה וספרה על השלחן לפני הרבי לתוך השורטץ, ושינתה ושילשה הרבה פעמים את דבריה הנ"ל, וזוען איהר ווירט מיר ניכט העלפען ווירד מיר השי"ת העלפען, ואחר שאמרה כן אמר לה הרבי, עתה תן לי הקוויטעל עם הרובל שנתת לי מקודם ואין אני רוצה ביותר, ופירש לה דבריו הראשונים

בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה: ג בְּשָׁנַת שְׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל | פָּרַס
 וּמְדֵי הַפְּרָתָמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לְפָנָיו: ד בְּהִרְאֹתוֹ אֶת־עֶשֶׂר כְּבוֹד מְלָכוֹתָו
 וְאֶת־יָקָר תַּפְאֲרַת גְּדוּלְתוֹ יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמֵאֵת יוֹם: ה וּבְמִלּוֹאת | תֵּימִים
 הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל־הָעַם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדוֹל וְעַד־קָמֶן מִשְׁתֶּה
 שְׁבַעַת יָמִים בַּחֲצַר גִּנַּת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ: ו חוֹר | ח' רַבְתִּי בְּרַפֶּס וּתְכַלֵּת אָחוֹז בְּחֶבְלֵי־בוּץ
 וְאֶרְנָן עַל־גְּלִילִי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ מַזוֹת | זָהָב וְכֶסֶף עַל רַצְפַּת בַּהֲטוֹן־שֵׁשׁ וְדָר
 וּסְחָרַת: ז וְהַשְּׁקוֹת בְּכָלִי זָהָב וְכֹלִים מְכֻלִּים שׁוֹנִים וַיֵּין מְלָכוֹת רַב בְּיַד הַמֶּלֶךְ:
 ח וְהַשְּׁתִיָּה כֹדֶת אֵין אֵינִם בִּי־בֶן | יסֵד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל־רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרָצוֹן
 אִישׁ־וְאִישׁ: ט גַּם וְשָׂתִי הַמְּלָכָה עָשְׂתָה מִשְׁתֶּה נָשִׁים בֵּית הַמְּלָכוֹת אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ
 אַחֲשׁוּרוֹשׁ: ס י בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּמוֹב לְבַת־הַמֶּלֶךְ בֵּינָן אָמַר לְמַהוּמָן בּוֹתָא תְּרַבּוֹנָא

פנינים

טעמא דשופר היינו טעמא דמגילה דאיתא בירושלמי על שופר גועים אנו כבהמה. לעשות כרצון איש ואיש. ונהנו מסעודת אחשורש וצ"ב דלמה מגיע לזה חיוב מיתה, וראיתי שבעצם קיומו של כלל ישראל רק באופן ניסי שה אחד בין שבעים זאבים, ורק כל זמן שהשה יודע שהוא סכנה מן הזאב ומרחיק עצמו אז יש להם זכות קיום, אבל ברגע שנתערבו ונהנו מהגוים אבדה אותו זכות וממילא לא שייך שיהא להם זכות קיום, נהנו מאותה סעודה והגם שלא היה להם ברירה אבל היו צריכים לילך כמו שכופה אותו שד והם נהנו מזה שצריכים לילך.

כרצון איש ואיש. אי' בגמ' מגילה (יב.) דהיינו מרדכי והמן, ושמעתי בשם רבי נחמן מברסלב זצ"ל דאיש ר"ת אין שום יאוש, ואיש הוא אותיות יאוש שזהו כוחו של עמלק להביא אדם לידי יאוש.

(י) כמוב לב המלך. ועי' בבן יהוידע במגילה (יב:) שבשעת סעודת המלך עסקו

(ד) תפארת גדולתו. עי' במקנה בקידושין (נג.) למה נענש רק על הכלי שרת ולא על בגדי כהונה, ועי' במשך חכמה (פ' תצוה) מה שכתב שרק כלי אין יוצא גם על ידי ובאו בה פריצים ורק המזבח החיצון שלא היה לו תורת כלי יצאו אבניו לחולין.

(ח) לעשות כרצון איש ואיש. ואיתא שקאי על מרדכי והמן, וצ"ב דאטו כל שאר בני אדם לא היו בגדר איש, ושמעתי דאיתא בקידושין דבהמה נקנית במשיכה דאין לה דעת עצמה אבל עבד אינו נקנה דהוא בר דעת ועושה אדעתיה דנפשיה, והנה כל אנשים שהלכו לסעודת אחשורש כולם נמשכו אחר מה שחבירהם עושים, ורק מרדכי היה היחידי שעשה על דעת עצמו, ולצד הטומאה כולם נמשכו אחר המן שכולם השתחוו לו ולא היה להם דעת מעצמם מה צריך לעשות, וזהו החיוב עד דלא ידע לבטל דעתנו כהבמה אבל רק להשי"ת ואז אפשר לקנות אותנו בקנין משיכה משכני אחר כך נרוצה, וזהו היינו